

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра економіки промисловості

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Фактори і резерви зростання прибутку та рентабельності на АТ «Житомирський маслозавод»

ШИФР КРБ.ЕП.1.584А-03.4.3

Здобувачки_____Ісаєвої А.О.

Керівник_____ст.викл. Магденко С.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від_____20__р., протокол № ____

Завідувач кафедри економіки промисловості_____Олександр ПАВЛОВ

Одеса – 2024 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра економіки промисловості

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
економіки промисловості

«__» _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

ІСАЄВОЇ АНАСТАСІЇ ОЛЕКСІЇВНИ

1. Тема роботи «Фактори і резерви зростання прибутку та рентабельності на АТ «Житомирський маслозавод»

Затверджена наказом ОНТУ від 09.10.2023 р. № 584А-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 05.06.2024 р.

3. Вихідні дані роботи

наукові статті, монографії та інші публікації за темою дослідження, інформація з інтернет-мережі тощо, статистична звітність діяльності підприємства за два роки; статистичні дані молокопереробної галузі

4. Перелік питань, які потрібно розробити

4.1. Теоретичні основи зростання прибутку та рентабельності підприємства

4.2. Аналіз стану АТ «Житомирський маслозавод» та потенціалу молокопереробної галузі

4.3 Розробка заходу з підвищення економічної ефективності виробництва на АТ «Житомирський маслозавод»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) таблиць – 7, рисунків – 3.

6. Дата видачі завдання 18.03.2024 р.

Керівник _____ С.О.Магденко

Завдання прийняв до виконання _____ А.О.Ісаєва

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Робота з літературними джерелами та розробка теоретичної частини кваліфікаційної роботи	18.03.2024-12.04.2024	
2	Обробка зібраних статистичних даних щодо виробничо-господарської діяльності підприємства та хлібопекарської галузі України	13.04.2024-28.04.2024	
3	Проведення аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства	29.04.2024-15.05.2024	
4	Надання характеристики підприємству і показникам його діяльності	16.05.2024-20.05.2024	
5	Розрахунок економічної ефективності заходу, спрямованого на підвищення економічної ефективності виробництва	21.05.2024-27.05.2024	
6	Визначення впливу запропонованого заходу на техніко-економічні показники діяльності підприємства	28.05.2024-31.05.2024	
7	Оформлення роботи	01.06.2024-05.06.2024	

Здобувач-дипломник _____ А.О.Ісаєва

Керівник роботи _____ С.О.Магденко

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та незаперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник Ісаєва А.О. _____

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра містить 86 сторінки, 41 таблицю, 3 рисунки, список використаних джерел з 40 найменувань, 1 додаток.

Метою виконання роботи є вимір прибутку та рентабельності на підприємстві, дослідження та визначення шляхів щодо їх підвищення.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступає виробничо-господарська діяльність АТ «Житомирський маслозавод».

Предметом дослідження є прибуток та рентабельність на підприємства.

Завданням роботи передбачено розкриття сутності прибутку та рентабельності, їх видів та функцій; визначення формування прибутку та резервів його збільшення з урахування рівня рентабельності; дослідити шляхи підвищення прибутку та рентабельності. А також провести аналіз виробничо-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод»; визначити резерви щодо підвищення ефективності діяльності підприємства та провести розрахунок економічної ефективності заходу щодо підвищення його прибутку та рентабельності.

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки, в яких зазначено результати проведених досліджень а також ефективність впровадження запропонованого заходу щодо підвищення виробничого потенціалу підприємства, зокрема його прибутку та рентабельності.

Одержані результати можуть бути використанні на АТ «Житомирський маслозавод» для покращення ефективності його виробничої діяльності, а також більш повного використання виробничого потенціалу підприємства і підвищення його прибутковості.

.

Рік виконання роботи – 2024 рік.

Рік захисту роботи – 2024 рік.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	7
1.1. Сутність прибутку, його види та функції	7
1.2. Фактори, які впливають на формування прибутку підприємства	12
1.3. Дослідження сутності рентабельності, її видів	15
1.4. Фактори та резерви зростання прибутку та рентабельності на підприємстві	19
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ II. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ДІАГНОСТИКА ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»	24
2.1. Характеристика та аналіз молокопереробної галузі України	24
2.2. Техніко-економічна характеристика та перспективи розвитку АТ «Житомирський маслозавод»	31
2.3. Техніко-економічний аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод»	37
Висновки до розділу 2	66
РОЗДІЛ III. РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТУ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ НА АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»	67
3.1. Техніко-економічне обґрунтування доцільності впровадження випуску нового виду продукції	67
3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження нової продукції «Йогурт грецький»	69
3.3. Розрахунок впливу заходу на показники діяльності підприємства	75
Висновки до розділу 3	78
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність теми полягає в тому, що головною задачею кожного підприємця є отримання найбільшого прибутку завдяки ефективним методам організації виробництва та реалізації продукції. Прибутковість підприємства є найважливішим показником його розвитку, оскільки за відсутності стратегічних напрямів розвитку та належного рівня прибутковості підприємства можуть поступово втрачати ліквідність і зрештою збанкрутувати.

В сучасних умовах господарювання, в яких опинилася Україна завдяки війні, що розв'язала російська федерація, досить важно не те, що розвиватися бізнесу, але й навіть виживати економіці України. Тому й питання отримання прибутку і рентабельності виробництва є досить актуальними. Особливо, це актуальне для підприємств харчової промисловості, в тому числі, для молокопереробних підприємств. Деякі молокопереробні підприємства зруйновані повністю або частково, але вести діяльності на них вже неможливо. Деякі опинилися на окупованій території. А молочні продукти є основними в раціоні людини, багатими на корисні елементи.

Проводити оцінку діяльності підприємства необхідно не тільки за допомогою прибутку як її абсолютного показника, але й з урахуванням рентабельності як відносного показника прибутковості. Адже фінансовий результат у декількох підприємствах може бути однаковий, але ресурсна база отримання цього прибутку різна. Тому виникає необхідність визначати не тільки результативність, але й ефективність. Для цього необхідно оволодіння підприємцями та керівниками ефективними методами управління підприємством, організації виробництва та реалізації продукції, за допомогою яких можна отримати прибуток с достатнє високим рівнем рентабельності. Без такої стратегічної мети підприємства можуть поступово втрачати ліквідність і зрештою банкрутувати.

Мета дослідження: дослідження сутності прибутку і рентабельності, їх видів та визначення резервів та факторів, що впливають на їх зростання на прикладі АТ «Житомирський маслозавод».

Дана мета зумовила вирішення наступних **завдань**:

- вивчити теоретичні формування та використання прибутку підприємства;
- надати характеристику рентабельності її видів та значення забезпечення достатнього її рівня;
- проаналізувати стан зовнішнього середовища підприємства та визначити перспективи розвитку молокопереробної галузі України;
- провести аналіз виробничо-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» та виявити резерви підвищення зростання прибутку, розробити та провести розрахунки економічної ефективності заходу щодо підвищення прибутку та рентабельності.

Об'єкт дослідження – виробничо-господарська діяльність АТ «Житомирський маслозавод».

Предмет дослідження – є прибуток підприємства, його формування та використання на АТ «Житомирський маслозавод».

Теоретичною і методологічною основою кваліфікаційної роботи є фундаментальні положення економічної науки, сучасна наукова література та методи дослідження формування та використання прибутку підприємства та рівня рентабельності.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, статистичні дані та фінансова звітність АТ «Житомирський маслозавод» за 2 роки, с також матеріали мережі Інтернет.

Методи дослідження – є наукові концепції та теоретичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених в області аналізу діяльності підприємств, маркетингу, закони України. В процесі дослідження використані традиційні способи та засоби економічного аналізу (табличного, порівняння, групування, графічний), обробка матеріалів з використанням персональних ЕОМ.

Структура даної роботи. Структура роботи обумовлена метою та окресленими завданнями дослідження – робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність прибутку, його види та функції

Протягом тривалого часу одним із ключових фінансових показників діагностики, аналізу та оцінки господарської та підприємницької діяльності залишається прибуток; він посідає основне місце у загальній системі вартісних індикаторів (чи інструментів) та важелів в управлінні економічними процесами на макро- та мікрорівнях. Сьогодні, поняття «прибуток підприємства» є одним із найскладніших економічних сутностей, адже протягом декількох століть досліджувалось визначення даного поняття, висувались різноманітні теоретичні підходи до його формування, змістового наповнення, впливу факторів, розподілу та напрямів використання.

Таблиця 1.1

Підходи щодо трактування сутності і економічної природи прибутку

Автор	Визначення
Західна політекономія	
Ф. Найт [1]	Винагорода за вмiлу оцiнку ризикiв i невизначеностi
Е. Чемберлiн, Дж. Робiнсон [2]	Наслiдок монопольної влади, що виникає в результатi обмеження конкуренцiї
П. Самуельсон	Дохiд вiд чинникiв виробництва й винагорода за підприємницьку дiяльнiсть i введення технiчних удосконалень
Р. Харрод	Це те, що люди заробляють службою, особистою стараннiстю, iнтелектуальною дiяльнiстю, мужнiстю
Е. Сайке	Це – дохiд підприємця, який повнiстю вiдповiдає його працi, тiй послугi, яку вiн надає суспiльству, керуючи підприємством
Політекономія соціалізму	
М. С. Атлас	Уперше визначила прибуток як перетворену форму доданої вартості
А. М. Рум'янцев, Г. А. Козлов, А. Г. Мілейковський	Прибуток є перетвореною формою доданої вартості, оскільки остання формується за рахунок не лише змiнного, а й усього авансованого капіталу.
В. В. Радаєв, М. М. Азаров	Прибуток не є кiнцевою метою дiяльнiстьi соціалістичного підприємства. Прибуток виступає як важлива характеристика ефективностi дiяльнiстьi й основне джерело задоволення зростаючих усенародних, колективних та iндивiдуальних потреб.
Ринкова економіка	
А. М. Поддєрьогiн [3]	Прибуток є важливим показником ефективностi виробничо-господарської дiяльнiстьi, а також джерелом формування централiзованих i децентралiзованих фiнансових ресурсiв

Продовження таблиці 1.1.

Автор	Визначення
В. М. Опарін [4]	Прибуток є формою фінансових ресурсів, прирощених (зароблених) підприємством у результаті його господарської діяльності. Він спрямовується, насамперед, на розвиток виробництва.
І. О. Бланк [5]	Прибуток – це чистий дохід підприємця на вкладений капітал (у грошовій формі), що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, являє собою різницю між сукупними доходами та сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності

Джерело: [6]

Таблиця 1.2

Аналіз наукових підходів до визначення поняття «прибуток»

Науковці	Підходи до трактування
Біла О. Г. [7]	Прибуток – позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень і якість до виробленої продукції
Власенко Т. Ю., Стародубцева О. С. [8]	Прибуток є найважливішою економічною категорією, а його отримання є однією із головних задач підприємства. Прибуток – найпростіша і одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Він є основною і головною рушійною силою економіки ринкового типу.
Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я., Джулай А. [9]	Прибуток – результат діяльності підприємства, що визначається шляхом порівняння сукупних доходів і витрат, є основою економічного та соціального розвитку фірми і держави.
Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. [10]	Прибуток є однією з найважливіших економічних категорій, основною та обов'язковою умовою розширеного відтворення та функціонування підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності на ринку.
Дробишева О. О. Бучакчійська Ю. М. [11]	Прибуток в умовах ринкової економіки є головною метою підприємницької діяльності, основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів, що забезпечують розвиток підприємства, важливим джерелом задоволення соціальних потреб трудового колективу, основним захисним механізмом від загрози банкрутства підприємства.
Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. [12]	Кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається, як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. [13]	Прибуток – це сума на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати; – це перевищення сукупних доходів на сукупними витратами.
Каминський П. Д. [14]	Прибуток підприємства в загальному розумінні являє собою частину вартості прибуткового продукту, створеного працею, і є складовою частиною доходу підприємства

Продовження таблиці 1.2

Науковці	Підходи до трактування
Маркіна І. А., Вороніна В. Л. [15]	Прибуток – чистий дохід підприємця на вкладений капітал, виражений у грошовій формі, що характеризує винагороду за ризик підприємницької діяльності та визначається як різниця між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності та спрямований на досягнення конкретного рівня конкурентоспроможності й іміджу підприємства.
Мельничук Г. С., Нестерук А. А. [16]	Прибуток підприємства як вираження кінцевих фінансових результатів його господарської діяльності є об'єктом управління. Є обов'язковою умовою забезпечення самофінансування та зміцнення конкурентоспроможності підприємства на ринку.
Николишин С. Є. [17]	Прибуток підприємства виступає не лише як основа функціонування окремого підприємства, але і як база економічного розвитку держави в цілому. Прибуток є не лише стимулом господарської діяльності підприємств, а й основним джерелом розвитку їхньої діяльності
Осовська Г. В., Юшкевич О. О. [18]	Прибуток – перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства, підприємця. Прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукту господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні.
Суханова А. В., Гацанюк В. В. [19]	Прибуток є важливою і головною рушійною силою економіки, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців, певним гарантом прогресу соціально-економічної системи. Вважається, що прибуток є узагальнюючим показником діяльності підприємства

Трактування поняття прибутку знаходимо також і в нормативно-правових актах України, зокрема, Господарський кодекс України пропонує таке його формулювання: «прибуток (доход) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань [20]. В Податковому Кодексі України зазначено, що прибуток із джерелом походження з України та за її межами визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду (визначених згідно зі статтями 135 – 137 ПК), на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду

(визначених згідно зі статтями 138-143 ПК), з урахуванням правил, встановлених статтею 152 ПК [21].

В економічній літературі зустрічаються різні класифікації видів прибутку, що зумовлюється складністю, багатокomпонентністю і взаємозв'язком його складових. Розглянемо певні види прибутку підприємства згідно з його систематизацією за основними ознаками.

Аналіз існуючих класифікацій видів прибутку показав, що здебільшого акцентується увага на тих ознаках, які характеризують загальну його сукупність.

У науковій літературі розглядаються види прибутку, що більше прив'язані до практичної діяльності суб'єктів господарювання.

М.М.Бердар [22] виділяє 42 види прибутку. Розроблена ним класифікація, ґрунтується на основі досліджень І.О.Бланка [23], та розкриває основні види прибутку для цілей бухгалтерського обліку та потреб управління. Ми погоджуємося з І.А.Панченко з огляду на те, що наведена систематизація видів прибутку підприємства дозволить для кожного конкретного підприємства в залежності від специфічних умов його діяльності використовувати в механізмі управління прибутком підприємства саме той вид прибутку, що, на думку осіб, які приймають управлінське рішення, забезпечить фінансову підтримку стратегії підприємства [24, с. 232].

Криклій О. А. і Маслак Н. Г. [25] визначають 33 види прибутку і наводять відповідні класифікаційні ознаки, якими охоплено сфери бухгалтерського обліку, нормативного регулювання, потреби управління.

За основу розробки класифікації прибутку при проведенні досліджень науковці беруть законодавство країни, а також вже існуючі розробки науковців. Крім визначених законодавчо видів прибутку кожний автор доповнює класифікацію власними видами і визначеннями.

В таблиці 1.3. наведено систематизацію видів прибутку за важливими класифікаційними ознаками [3, с. 270].

Таблиця 1.3

**Систематизація видів прибутку підприємства за основними
класифікаційними ознаками**

Ознаки класифікації прибутку підприємства	Види прибутку за відповідними ознаками класифікації
1. Джерела формування прибутку, використовувані в його обліку	– прибуток від звичайної діяльності – інші доходи
2. Джерела формування прибутку за основними видами діяльності підприємства	– прибуток від операційної діяльності – прибуток від інвестиційної діяльності – прибуток від фінансової діяльності
3. Склад елементів, що формують прибуток	– маржинальний прибуток – балансовий або валовий прибуток – чистий прибуток
4. Характер оподаткування прибутку	– оподатковуваний прибуток – прибуток, що не підлягає оподаткуванню
5. Характер інфляційного «очищення» прибутку	– прибуток номінальний – прибуток реальний
6. Розглянутий період формування прибутку	– прибуток базового періоду – прибуток звітного періоду – прибуток планового періоду
7. Регулярність формування прибутку	– прибуток від звичайної діяльності – надзвичайний прибуток
8. Характер використання прибутку	– капіталізований прибуток – спожитий прибуток
9. Значення підсумкового результату господарювання	– позитивний прибуток – негативний прибуток (збиток)

Економічна сутність прибутку розкривається в його функціях, серед яких [26]: 1) оціночна (облікова) функція – одержаний прибуток дозволяє оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства та якість управління нею; 2) стимулююча функція – одержаний прибуток дозволяє здійснювати операційну та фінансову діяльність з вищим рівнем ефективності, що дозволить отримати ще більший обсяг прибутку у майбутньому; 3) розподільча функція – прибуток підприємства використовується для фінансування різних сфер діяльності підприємства, а також для сплати податків. Вважаємо, що в умовах воєнного стану важливим аспектом у фінансово-господарській діяльності підприємств є її безпекова

складова. Враховуючи вище зазначене, доцільним є виокремлення захисної функції прибутку, яка передбачає можливості захисту підприємства від можливого банкрутства та припинення діяльності суб'єкта господарювання внаслідок прибуткової діяльності.

1.2. Фактори, які впливають на формування прибутку підприємства

На рівень та суму прибутку впливають багато факторів, які можуть впливати на нього як негативно, так і позитивно. Однак, всі чинники фактори, що впливають на прибуток підприємства, можна поділити на зовнішні і внутрішні (рис. 1.3).

Фактори зовнішнього середовища здійснюють вплив на ефективність діяльності підприємства та його прибутковість. Зокрема, до таких факторів можна віднести природні умови, державне регулювання, податкове законодавство, політична ситуація в країні, інфляція, платоспроможний попит, вартість сировини і матеріалів, рівень конкуренції, місткість ринку та інші. Попри те, що зовнішні фактори не піддаються керівному впливу, дослідження зовнішнього середовища, виявлення його загроз та можливостей, є важливим елементом системи управління прибутком підприємства, оскільки надає підприємству можливості розробити заходи ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем з метою якнайповнішого використання можливостей та попередження (або зниження) негативного впливу загроз. Тобто, зовнішні фактори не залежать від діяльності підприємства, але суттєво впливають на його прибуток.

До внутрішніх факторів відносять обсяги виробництва та реалізації продукції, структура продукції, собівартість продукції, якість продукції, ціни та інше. Внутрішні фактори поділяють на виробничі та невиробничі. Виробничі фактори характеризують наявність та використання засобів і предметів праці, трудових та фінансових ресурсів. Ці фактори, у свою чергу, поділяють на екстенсивні та інтенсивні.

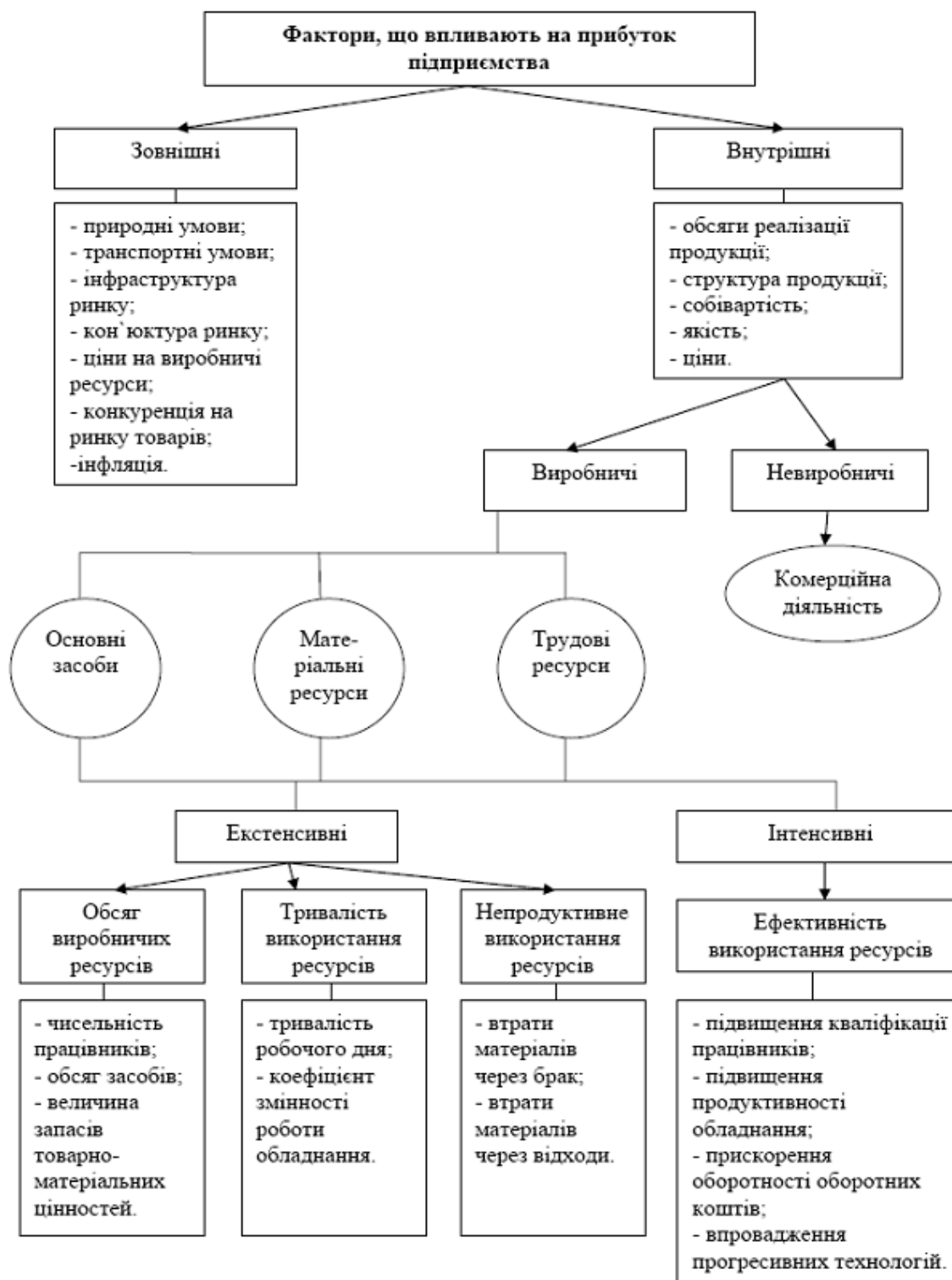

Рис. 1.1 – Фактори, що впливають на прибуток підприємств [27]

Екстенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів та предметів праці, фінансових ресурсів, тривалості роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу тощо.

Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через якісні зміни: підвищення продуктивності обладнання та його якості, використання прогресивних видів матеріалів та вдосконалення технології їх обробки, прискорення оборотності оборотних коштів, підвищення кваліфікації та продуктивності праці персоналу, зниження трудомісткості та матеріаломісткості продукції, удосконалення організації праці та ефективніше використання фінансових ресурсів та інше.

До невиробничих факторів належать постачальницько-збутова та природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту тощо [27].

На розмір чистого доходу (виручки від продажів) впливає багато факторів, але прямий зв'язок із продажами обумовлений наступними факторами:

- від продукції (кількість, рівень вартості, якість, асортимент реалізованої продукції);
- з ринку (рівень ціни продажу, стан розрахункової дисципліни).

Кошти, які надходять на поточні та інші рахунки підприємства у банках та в касу підприємства становлять його грошові надходження або вхідні грошові потоки.

Господарська діяльність – це основна діяльність підприємства та діяльність, яка не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Невід'ємною частиною підприємницької діяльності є основний вид діяльності, у тому числі підприємницька діяльність, пов'язана з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, проектів, послуг), передбаченої статутом, і більша частина її доходу повинна забезпечуватися.

Інвестиційна діяльність включає придбання та продаж цих необоротних активів, а також фінансові інвестиції, які не є еквівалентами грошових коштів. Грошові еквіваленти – це фінансові інвестиції з короткостроковою, високою ліквідністю, вільною конвертацією у певну суму готівки та низьким ризиком зміни вартості.

Фінансова діяльність впливає на структуру капіталу, тобто призводить

до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства. Характеристика представлених видів діяльності підприємства і грошових надходжень від них прикріплена законодавчо Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [28].

Отже, можна зробити висновок, що існує багато факторів, які впливають на рівень прибутковості підприємства. Однак, найголовнішим та основним джерелом утворення доходу є основна діяльність підприємства.

1.3. Дослідження сутності рентабельності, її видів

У науковій літературі авторами поняття прибутку та рентабельності розглядаються невід'ємно один від одного, акцентують їхню взаємозалежність. Проте деякі зазначають, що «показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту із вкладеним капіталом або спожитими ресурсами» [29].

Інші науковці розглядають рентабельність як індикатор, який характеризує ефективність фінансово-економічного механізму та прибутковість діяльності підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції та світової економічної кризи. Автори зазначають, що рентабельність відображає адекватність системи управління та доцільність заходів у процесі функціонування підприємства [30].

Погоджуємось із думкою авторів, що рентабельність – це комплексний відносний показник, який характеризує фінансово-економічну ефективність діяльності підприємства з погляду отримання прибутку, відображає ефективність вкладеного капіталу або спожитих ресурсів.

Рентабельність свідчить про якість управління підприємством, а її оптимальний рівень забезпечить підприємству сталий розвиток і конкурентоспроможність на ринку [30].

Отже, рентабельність, як кінцевий результат діяльності підприємства, створює умови для його розширення, розвитку, самофінансування та

підвищення конкурентоспроможності. У найширшому, найзагальнішому понятті рентабельність означає прибутковість або доходність виробництва та реалізації всієї продукції (робіт, послуг) чи окремих її видів; доходність підприємств, організацій, установ загалом як суб'єктів господарської діяльності; прибутковість різних галузей економіки [30].

Зазвичай показники рентабельності поєднують в декілька груп, а саме:

- показники рентабельності щодо реалізації;
- рентабельність щодо активів;
- рентабельність щодо власного капіталу та зобов'язань;
- витратні показники рентабельності [30].

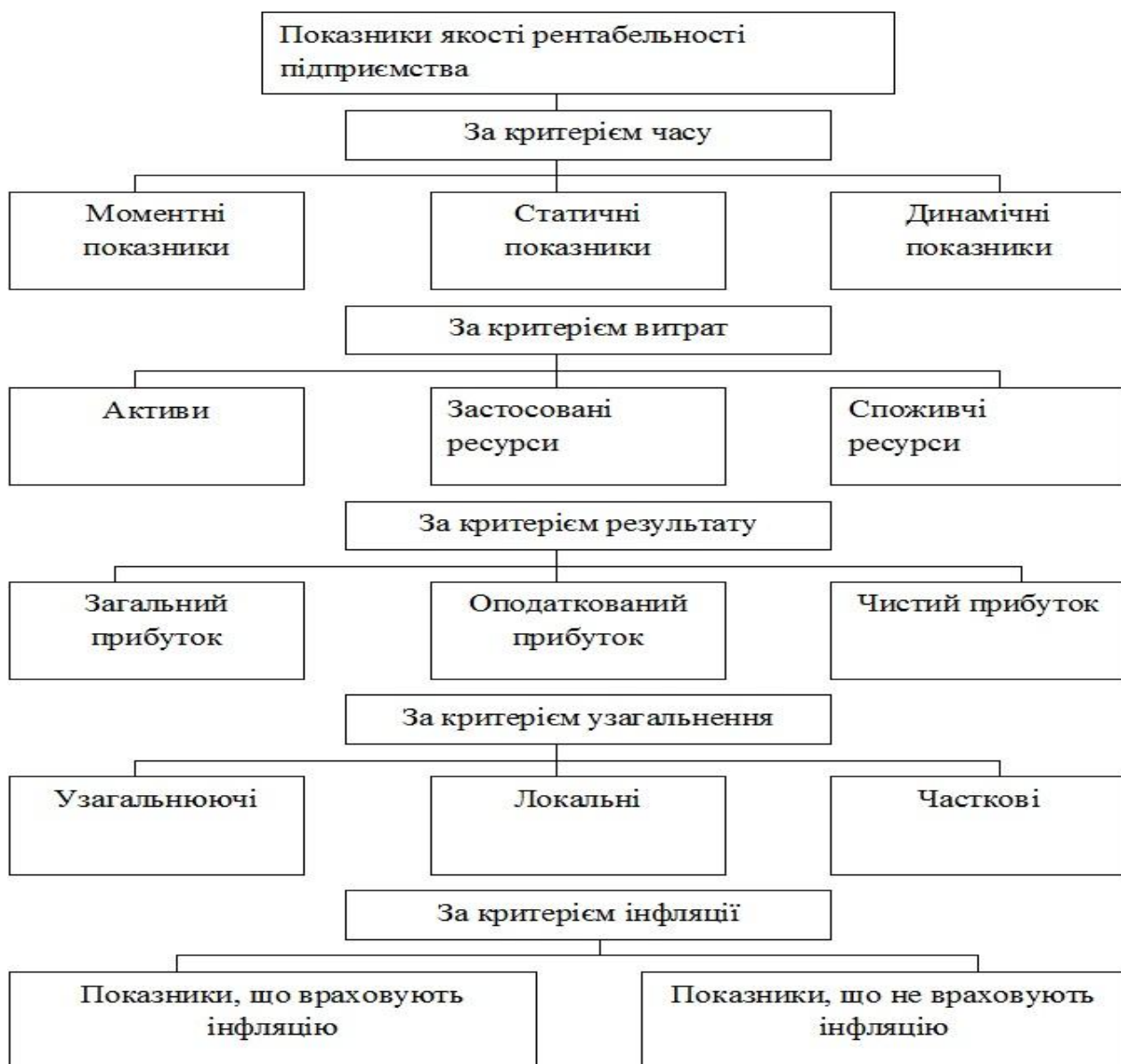

Рис.1.2 – Класифікація показників рентабельності підприємства [31].

У характеристиці прибутковості підприємства у вітчизняній і світовій економічній літературі використовуються безліч показників рентабельності, розрахунок яких надасть можливість підприємствам визначити оптимальний рівень рентабельності. Рентабельність у довгостроковій перспективі дозволить підприємству бути гнучким до викликів у короткостроковому періоді, а оптимальний її рівень дозволить підприємству визначити резерви та свідчитиме не лише про наявність прибутку, але й про можливості його використання в майбутньому.

Загалом у систему показників рентабельності найчастіше включають рентабельність активів (майна), рентабельність власного капіталу, рентабельність реалізації продукції, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність виробництва, фондорентабельність, рентабельність поточних витрат [32].

Рентабельність реалізації ($P_{\text{реал}}$) визначається як відношення прибутку від реалізації (ЧП) до чистого доходу (виручки від реалізації без податків, що включаються в ціну продукції):

$$P_{\text{реал}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}} * 100\% \quad (1.1)$$

де ЧД - чистий дохід від реалізації товарів, робіт та послуг, тис.грн. Рентабельність реалізації характеризує доходність основної діяльності підприємства. Менеджер використовує цей показник для контролю над взаємозв'язком між цінами, кількістю товару, що реалізується, витратами виробництва і реалізацією продукції.

У практиці українських підприємств найбільш поширеним є показник рівня рентабельності, що обчислюється як відношення прибутку до повної собівартості реалізованої продукції. Цей показник показує, скільки на кожну витрачену у господарстві гривню або іншу грошову одиницю отримано прибутку[31]. Відповідно формула матиме вигляд:

$$P_{\text{соб}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ПС}} * 100\% \quad (1.2)$$

де ПС - повна собівартість продукції, тис.грн.

Рівень загальної рентабельності основних засобів – один із найбільш узагальнюючих показників виробничо-господарської та фінансової діяльності[31]. Розраховується як:

$$P_{OZ} = \frac{ЧП}{ССОЗ} * 100\% \quad (1.3)$$

де ССОЗ - середньорічна сума основних засобів, тис.грн.

Узагальнюючим показником прибутковості прийнято вважати рентабельність капіталу (ROE – return on equity), за яким можна визначити рівень віддачі коштів акціонерів. Рентабельність активів (ROA – return on asset), своєю чергою, є складовою ROE та відображає ефективність внутрішньої політики менеджменту з точки зору доходів та витрат[31]. Розраховується показник рентабельності активів наступним чином:

$$ROA = \frac{ЧП}{ССВБ} * 100\% \quad (1.4)$$

де ССВБ – середньорічна сума валюти балансу (сума активів або пасивів), тис.грн.

Показником ефективності інвестування коштів у звичайні акції підприємства, інших внесків власників до його статутного капіталу є чиста рентабельність власного капіталу[31]:

$$P_{BK} = \frac{ЧП}{ССВК} * 100\% \quad (1.5)$$

де ССВК - середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.

Також розповсюдженим є розрахунок рентабельності виробництва (Рвир):

$$P_{вир} = \frac{Пр}{ССОЗ + СЗОА} * 100\% \quad (1.6)$$

Де Пр – прибуток до оподаткування, тис. грн

СЗОА – середньорічні залишки оборотних активів, тис. грн

Окрім звичайних відносних показників рентабельності можна застосовувати і специфічні моделі оцінки рентабельності.

1.4. Фактори та резерви зростання прибутку та рентабельності на підприємстві

Сучасні методи господарювання та планування розвитку підприємств, підвищення рівня отриманого прибутку та показників рентабельності вимагає вивчення нових інструментів автоматизації аналізу та прогнозування, підвищення рівня кваліфікаційних навичок фінансових менеджерів і аналітиків, адже в умовах діджиталізації світу важливо не відставати від передових технологій і застосовувати міжнародний досвід управління ризиками бізнесу [33].

Для прогнозування прибутковості діяльності підприємства доцільно дотримуватися таких рекомендацій:

- у прогнозуванні варто розглядати й аналізувати всі можливі сценарії розвитку подій, а не лише найбільш імовірні значення обраного показника. Важливо проаналізувати значення, що матимуть місце за вкрай несприятливого та сприятливого стану зовнішньоекономічного середовища;

- якісна оцінка тенденцій майбутнього періоду потребує належного обсягу інформації про результати діяльності підприємства за минулі періоди. Це сприятиме підвищенню точності прогнозу;

- для збільшення точності прогнозу та зменшення похибки варто враховувати ймовірні майбутні зміни в зовнішньому середовищі функціонування підприємства й інші чинники, які впливатимуть на його діяльність і не можуть бути ним нівельовані. До таких чинників належать, наприклад, темпи інфляції, зміни в податковому та митному законодавстві, дії конкурентів, соціальні та геополітичні чинники тощо;

- прогнозування фінансових результатів не має бути обмежене лише отриманням кількісних значень, тому воно обов'язково має здійснюватися з подальшим проведенням перспективної фінансової діагностики [30].

Для розроблення прогнозу прибутковості важливим є правильний вибір методів і прийомів. Найбільш загальними групами методів, що використовуються в більшості наукової літератури, є:

- балансовий метод;
- методи експертних оцінок;
- метод часових рядів (рядів динаміки);
- економетричні моделі [30].

Якщо ж прогнозуються фінансові результати (прибутковість) у короткостроковому періоді, то доцільно використовувати адаптивні ситуаційні методи. Такі методи передбачають зміну коефіцієнтів побудованої моделі під час надходження нової інформації, тобто адаптацію моделей до нових даних. Саме такими властивостями володіють методи, засновані на експоненційному згладжуванні.

Варто зазначити, що для здійснення аналізу прибутковості підприємства застосовують різні методи, способи та прийоми. І найбільш поширеними є балансовий, коефіцієнтний, за допомогою рейтингів, комплексна інтегральна оцінка та багато інших.

Нині існує декілька моделей оцінки фінансового стану підприємства та його прибутковості, більшість із яких ґрунтуються на даних експертних оцінок. Однак вони дещо суб'єктивні, а тому доцільно розраховувати та перевіряти отримані результати за допомогою інших методів і способів.

– Ключовим моментом при визначенні прогнозних показників прибутку є визначення та дослідження резервів збільшення (факторів підвищення) прибутковості діяльності. До них можна віднести такі, як:

–підвищення ефективності діяльності підприємства по збуту продукції. Перш за все, необхідно більше уваги приділяти підвищенню швидкості руху оборотних коштів, скороченню усіх видів запасів, домагатися максимально швидкого просування готових виробів від виробника до споживача;

–збільшення обсягу виробництва продукції, що випускається за рахунок більш повного використання виробничих потужностей підприємства;

–скорочення витрат на виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, економічного використання сировини, матеріалів, палива, електроенергії, обладнання;

–усунення причини виникнення перевитрат фінансових ресурсів на управлінські і комерційні цілі;

–застосування найсучасніших механізованих і автоматизованих засобів для виробництва продукції; здійснення ефективної цінової політики, диференційованої по відношенню до окремих категорій покупців; суворе дотримання укладених договорів на поставку продукції;

–проведення масштабної і ефективної політики в області підготовки персоналу, що являє собою особливу форму вкладення капіталу;

–здійснення заходів, спрямованих на поліпшення матеріального клімату в колективі;

–удосконалення рекламної діяльності, підвищення ефективності окремих рекламних заходів;

–запровадження досягнень науково-технічного прогресу, в результаті чого зростає продуктивність праці;

–звільнення від зайвого і невстановленого устаткування, продавши або здавши його в оренду;

–вибір ефективної облікової політики; зниження собівартості продукції;

–підвищення ціни реалізації за умови підвищення якості продукції;

–розширення експорту [32].

Отже, загалом кількість факторів зростання прибутку та рентабельності є значною. Підприємство повинне використовувати як наявні на підприємстві внутрішні можливості підвищення ефективності роботи суб'єкта господарювання, так і пристосовувати до зовнішніх впливів та використовувати їх для підвищення результуючого показника роботи. Внутрішніми факторами підвищення рентабельності є організаційно-управлінські чинники, матеріально-технічні чинники, фінансові чинники, кадрові чинники. Щодо зовнішніх чинників, то сюди відносяться адміністративні, зовнішньоекономічні, ринкові чинники. Правильне маніпулювання впливами цих факторів та поєднання в продуманій плановій стратегії дозволить максимізувати критерій оцінки ефективності роботи

підприємства.

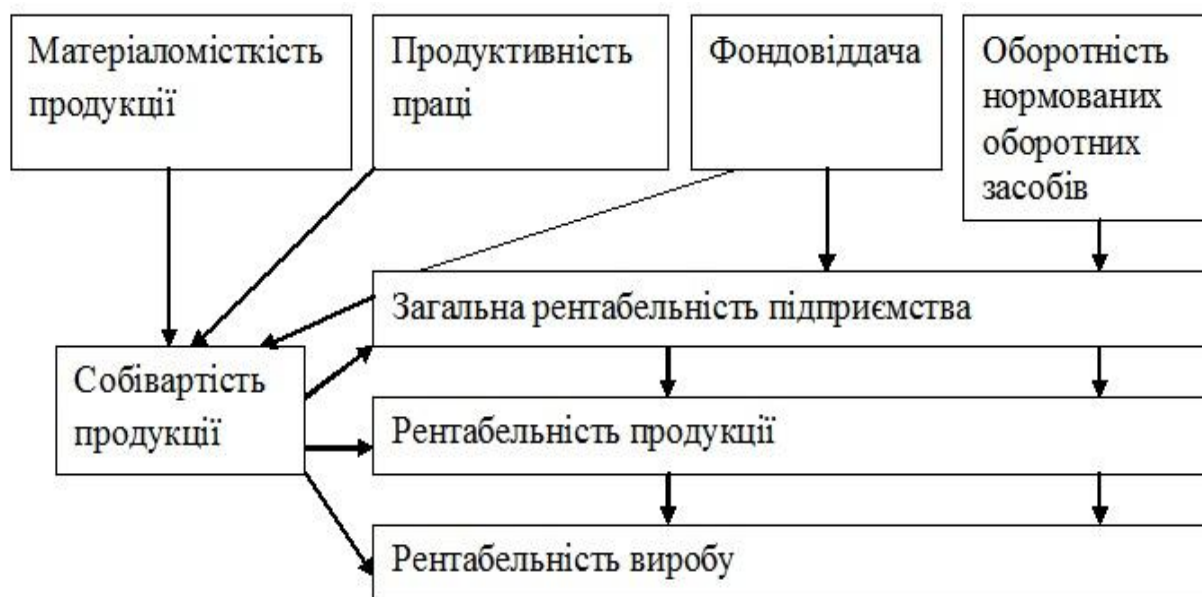

Рис. 1.3 – Схема аналізу резервів росту рентабельності [32].

Висновки до розділу I

За сучасних умов розвитку економіки України господарюючі суб'єкти всіх сфер діяльності та всіх форм власності стикаються з нагальними проблемами – виживання за умов жорсткої конкуренції та наявності зовнішніх факторів, вплив яких швидко змінюється. Безперечно, для вирішення цих проблем кожне підприємство повинне спрямовувати всі свої зусилля на максимально ефективну діяльність, умовою та критерієм якої є наявність прибутку. Від величини прибутку залежить добробут кожної країни, оскільки зі збільшенням цього показника збільшуються надходження до бюджету у вигляді податків, що дає змогу здійснювати витрачання коштів на охорону здоров'я, модернізацію промисловості, розв'язання екологічних проблем, здійснення виплат соціально незахищених верств населення та інші нагальні потреби суспільства.

Прибуток підприємства є основним джерелом його економічного та соціального розвитку. Тому важливо визначити механізм формування прибутку підприємства, фізичну вартість, розглянути різні види прибутку та їх обсяг. Найпростіший підхід до концепції прибутку поширений: прибуток – це частина витрат, яка перевищує дохід. Підтримка необхідного рівня

рентабельності є об'єктивною закономірністю нормальної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки.

Підтримання необхідного рівня рентабельності є об'єктивною закономірністю нормальної роботи підприємств в умовах ринкової економіки. Відсутність систематичного прибутку та його незадовільна динаміка свідчить про те, що неефективність та ризикованість підприємств є однією з основних внутрішніх причин банкрутства.

РОЗДІЛ II ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Характеристика та аналіз молокопереробної галузі світу та України

В 2023 році обсяги виробництва молока-сировини в світі виросли лише на 1,4% до попереднього року. Вірогідно, на сповільнення темпів росту виробництва молока-сировини вплинули зростання цін на корми на 39% порівняно до 2022 року, дорожчання таких витратних матеріалів, як добрива, паливо, електроенергія. Несприятливі погодні умови в молочних регіонах вплинули на пошкодження та скорочення врожаїв. Крім того, на зростання собівартості виробництва молока посприяли міжнародні ініціативи щодо захисту клімату та скорочення карбонового сліду ферм. Аналогічні тенденції можуть бути характерними і для 2024 року. Згідно прогнозам USDA, у 2024 році світове виробництво молока-сировини може вирости лише на 0,25% [33].

Європа. За оцінками USDA, обсяги виробництва молока-сировини в ЄС за підсумками 2023-го залишилися на рівні 2022 року. В 2022 році в ЄС було вироблено 144,64 млн тон молока-сировини. В AHDB припускають зростання обсягів виробництва молока-сировини в ЄС лише на 0,3% в 2023 році. В січні 2024 року пропозиція молока-сировини на європейському ринку була досить обмеженою, а обсяги надоїв були різними в країнах-членах ЄС і були нижчими порівняно до минулорічного періоду. Наприклад, за даними USDA, виробництво молока-сировини росло в Німеччині, Польщі, Чехії, але скорочувалося в Угорщині і Франції. Наприкінці місяця поставки сировини почали скорочуватися і в Німеччині.

До перебоїв поставок призводять акції протестів фермерів у Німеччині проти планів уряду скоротити субсидії на закупівлі палива та нової сільгосптехніки, у Франції і Бельгії проти низьких закупівельних цін на сире молоко від переробних підприємств.

USDA прогнозує скорочення обсягів надоїв у 2024 році через зростання витрат фермерів на виробництво молока, зменшення рентабельності,

скорочення поголів'я корів через наслідки спалаху американської катаральної лихоманки, а також через ймовірну сильну спеку та посуху, яка очікується влітку [33].

США. За даними USDA, в січні 2024 року пропозиція молока-сировини покращилася майже в усіх регіонах США через досить м'яку зиму. Перебої з поставками сировини на Середньому Заході через несприятливі погодні умови. Обсяги надоїв були меншими, ніж очікувалося, в штатах Аризона, Колорадо, Нью-Мехіко. Якщо не брати до уваги фактор погоди, то американські молокопереробні підприємства були в повній мірі забезпечені сировиною [33].

Океанія. Згідно USDA, в липні-листопаді 2023 року австралійські фермери наростили виробництво молока-сировини на 2,1% порівняно до минулорічного періоду. Як повідомляє Rabobank, негативні наслідки природного явища Ель-Ніньо для аграрного сектору Австралії були дещо перебільшені. В січні були сильні дощі на сході країни, що може сприяти збільшенню кількості пасовищ та обсягів надоїв. Хоча інші частини Зеленого континенту постраждали від спеки, що викликає занепокоєння у місцевих фермерів.

За даними USDA, близько 80% австралійських фермерів використовують воду, перероблену зі стоків корівників, щоби компенсувати нестачу опадів. Через зростання виробничих витрат фермерів та нестачу молока-сировини, австралійські молочні продукти коштують дорожче на експортних ринках і програють в ціні товарам конкурентів з інших регіонів. За останній рік Австралія наростила лише обсяги експорту лактози та молочної сироватки, але скоротила поставки сухого незбираного молока та інших продуктів.

Нова Зеландія скоротила обсяги надоїв та поголів'я корів в сезоні 2022/23 років порівняно до попереднього сезону. Згідно прогнозу Rabobank, сильні дощі в період Ель-Ніньо можуть посприяти збільшенню врожаїв та покращенню пропозиції кормів.

Ключовою подією молочного ринку Нової Зеландії на початку 2024 року стала відміна мит на експорт сухого молока в Китай з 1 січня. Угода про зону

вільної торгівлі між Новою Зеландією і Китаєм була підписана в 2008 році і до недавніх часів безмитна торгівля не розповсюджувалась на сухі молочні продукти. Оператори новозеландського молочного ринку сподіваються, що відміна мит посприє поживленню молочного експорту в Китай.

Однак, згідно прогнозу Rabobank, економічний ріст в Китаї залишається повільним, а споживчий попит в країні ще не відновився, що може стримувати новозеландський експорт в короткостроковій перспективі. Незважаючи на те, що минулого сезону Нова Зеландія наростила поставки в Китай сухого знежиреного молока та сирів, все ж таки спостерігалось скорочення обсягів поставок по головним позиціям молочного експорту – сухому незбираному молоку та вершковому маслу. За оцінками Rabobank, на китайському ринку спостерігається значний попит на сири, що відкриває вікно можливостей як для місцевих сироварів, так і для експортерів [33].

В Україні розвиток молочної галузі стримує вже протягом багатьох років дефіцит сировини. Поголів'я корів скорочується, а частка експорту молока в країни ЄС за останні два роки зростає (тільки в Молдову щоденно вивозиться біля 70 т). Незважаючи на цю проблему, переробка молока у 2023 році виросла на 5%. Але у структурі переробки частка молока від населення зменшується і складає лише 12%. В той час як на переробку від сільськогосподарських підприємств надходить 94,5% [34].

За майже два роки російсько-української війни молочна галузь втратила 39 підприємств у Харківській, Луганській, Донецькій, Херсонській, Миколаївській, Сумській та Запорізькій областях. В тому числі зруйновані два великих підприємства – «Баштанський сирзавод» на Миколаївщині та «Куп'янський МКК» на Харківщині. Деякі підприємства змушені були зупинити роботу через проблеми, пов'язані з війною.

Продовжує зменшуватися кількість поголів'я ВРХ у населення. Це не нова тенденція і вона аж ніяк не пов'язана з війною. Основна причина – відсутність достатньої підтримки молочного скотарства з боку держави.

За останні два роки збільшилася на молочному ринку і кількість

фальсифікату. На жаль, в Україні досі немає жодної програми, яка б допомогла побороти цю проблему.

На 20% зріс тіньовий ринок молочної сировини (наприклад, від населення на тіньовий ринок надходить біля 1 млн т молока щороку). Відбулося під час війни ускладнення та здорожчання логістики. Порти, через які відбувалися поставки, — закриті, старі логістичні ланцюжки розірвані. Сьогодні бачимо проблеми на західних кордонах, зокрема, на польському та словацькому. Водночас молочна галузь у 2023 році показала результати по експорту не набагато гірші, ніж в минулому [34].

За обсягами виробництва молока Україна посідає 32-е місце у світовому рейтингу. Якщо звернутися до офіційної статистики, то ми виробляємо 7,36 млн т молока. Однак за оцінками експертного середовища, обсяги виробництва молока дещо скоротилися і складають приблизно 6 млн т. Саме через дефіцит молочної сировини і стримується розвиток молочної галузі. Зараз поголів'я дійних корів складає 1,28 млн, з яких 890 тис. знаходяться у населення і 390 тис. у господарствах. Біля 400 тис. т молока у перерахунку на сировину відправляється сьогодні на експорт. 40% — надходить на переробку.

Новою тенденцією на ринку є те, що ціни на молоко від сільськогосподарських підприємств вже дорівнюють цінам країн ЄС. [34].

Таблиця 2.1

Основні показники молокопереробного сектору в Україні [34]

Показник	роки			
	2020	2021	2022	2023
Кількість молокопереробних підприємств, од.	192	178	120	112
Виробництво молока, млн.т	9,8	8,7	7,64	7,36
Перероблено молока, млн.т	3,5	3,2	2,72	2,96
Продукція з незбираного молока, тис. т	1010	1046	771	820
Вершкове масло, тис. т	87,5	77,2	70,6	68,3
Сир, тис.т	11,8	111,2	89	88,4
Сухе молоко, тис.т	29,4	34,1	34	29,7
Згущене молоко, тис. т	74,5	75,8	60	62

У 2022 році імпорт молочних продуктів в Україну знизився зі зрозумілих

причин – відтік переселенців за кордон та зміна курсу валют.

В 2023 році показники не гірші, а по деяким позиціям навіть кращі. Для наших виробників це загрозлива ситуація, особливо для тих, які виробляють сири: питома вага сирів в імпорті складає 70%. Фактично у 2023 році ми матимемо 36-43 тис. т імпортованих сирів. Звісно, що цей показник далекий від показника 2021 року (тоді було імпортовано 56 тис. т), але ситуація змушує звернути на себе увагу [34].

Серед факторів, які вплинули на скорочення Україною обсягів експорту молочних продуктів за результатами 2023 року були нестача молока-сировини на внутрішньому ринку, активізація споживчого попиту, поступове вирівнювання цін на молоко-сировину українського та європейського виробництва, а також логістичні проблеми. Однак, попри існуючі виклики, українські експортери шукають виходи на альтернативні ринки збуту.

За попередніми даними Держстат України, в 2023 році Україна експортувала 108 тис. тон молочних продуктів на суму 253 млн дол. Минулого року натуральні обсяги експорту скоротилися на 4%, а грошова виручка впала на 38% [35].

Не сприяють нарощуванню експорту логістичні проблеми, з якими зіштовхнулися українські компанії в умовах воєнного часу. Перевалка аграрної продукції через дунайські порти і порти Великої Одеси пов'язана з безпековими ризиками через обстріли російських окупантів. Хоча, незважаючи на загрозу і використовуючи зернові коридори, Україна відвантажила на експорт через порти 13 млн тон вантажів з серпня 2023 року.

До затримок доставки експортованої продукції і збільшення витрат на логістику призвели акції протесту польських, угорських та словацьких перевізників, які блокували пункти перетину західного кордону. Зокрема, на кордоні з Польщею з'явилася черга з близько 3 тис. вантажівок. Ці страйки ускладнюють не тільки експортні, але й імпортні поставки в Україну.

Головними експортними категоріями в грошовому еквіваленті впродовж 2023 року були наступні товари:

- Молоко та вершки, згущені – 25%;
- Сири – 21%;
- Масло вершкове – 17%;
- Казеїн і казеїнати – 13%;
- Молоко та вершки, не згущені – 10% [35] .

В цілому, в 2023 році Україна імпортувала більше молокопродуктів, ніж експортувала, про що свідчить негативне сальдо в розмірі -11,2 млн дол.

Прогнози розвитку молочної галузі України досить оптимістичні. Щорічне виробництво молока може складати до 8 млн т. При цьому 70% цього обсягу буде надходити на переробку. Хоча й прогнозується зменшення кількості переробних підприємств, але ця тенденція не є суто українською — це загальносвітовий тренд.

Також прогнозується збільшення кількості заводів, які переробляють більше 500 тис. т молока в рік. Зараз таких заводів 12 і виробництво на них відповідає всім європейським вимогам.

До 2030 року в Україні має запрацювати Науково-дослідний центр при «Спілці молочних підприємців», який буде займатися розробкою нових молочних продуктів та проблемами їх реалізації. Наразі в Нідерландах діють два таких центри [34].

Лідерами найкращих виробників молока в Україні є [36]:

Перше почесне місце займає ТОВ «ТЕРРАФУД» ПрАТ «Білоцерківський молочний комбінат» ТМ «Ферма». Придбати дану продукцію можна в таких мережах магазинів: АТБ, Новус, Сільпо. Компанія успішно працює та демонструє позитивну динаміку розвитку бізнесу. Якість — основний фундамент в роботі підприємства, адже здійснюється суворий контроль на кожному етапі виготовлення.

Друге місце в рейтингу кращих посідає ТОВ «Люстдорф» ТМ «Селянське». Третє місце посідає ТОВ «Люстдорф» ТМ «На Здоров'я». Продукцію можна придбати в маркетах Новус, Сільпо. На ринку компанія

функціонує понад 25 років, виготовляючи, приблизно 100 найменувань різної продукції під такими торговими марками, як: «Селянське», «На здоров'я», «Бурьонка», «Весела Бурьонка», «Смачно шеф» тощо. Крім молока, великою популярністю користуються: сметана, вершки, кефір, ряжанка, йогурт питний та густий. Вся продукція відповідає сучасним вимогам та стандартам якості, задовольняючи потреби, кожного із покупців. Компанія має велику потужність роботи, яка проявляється у виготовленні 450 тонн молока за добу.

Сучасне виробництво, якість, надійна сировина, спеціалізований автопарк, натуральні інгредієнти та надійне упакування – основні переваги в роботі підприємства.

Компанія «Рудь» (АТ «Житомирський маслозавод») є найбільшим експортером українського морозива. З продукцією компанії знайомі споживачі 40 країн світу. Тут виробляють близько 300 видів морозива, а ще постачають заморожені тісто, хлібобулочні вироби, овочі, напівфабрикати, ягідні чаї, глазуровані сирки тощо [37].

Зараз у виробників морозива старт сезону, тож підприємство працює у три зміни 24 години на добу, забезпечуючи роботою понад 800 мешканців міста Житомир із середньою зарплатою 25 тис. грн.

Як і будь-який представник переробної промисловості, компанія «Рудь» сприяє створенню нових робочих місць не тільки безпосередньо на власному підприємстві, а й на підприємствах-партнерах. Насамперед це молочні ферми, виробники морозильного обладнання, пакування та інгредієнтів, дистриб'юторські фірми, де працюють тисячі українців.

2.2 Техніко-економічна характеристика АТ «Житомирський маслозавод»

Акціонерне товариство «Житомирський маслозавод» – компанія «Рудь» – лідер серед українських виробників морозива. «Морозиво № 1» — це не лише рекламний слоган, а й мета існування компанії. Саме тому продукція підприємства не тільки задовольняє потреби, а й перевищує сподівання споживачів [38].

На підприємстві працює команда висококваліфікованих менеджерів вищої ланки, які мають профільну освіту та великий досвід роботи. Зважена стратегія, надійна команда та високий рівень менеджменту дозволяють компанії досягати значних результатів. Традиційне прагнення компанії «Рудь» до високих стандартів забезпечило підприємству розробку, впровадження та сертифікацію систем екологічного менеджменту, якості та харчової безпеки. Освоєні працівниками підприємства сучасні методи управління, що покладені в основу цих міжнародних стандартів, дозволяють планомірно працювати над вдосконаленням діяльності компанії, що в кінцевому підсумку веде до підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Акціонерне товариство «Житомирський маслозавод» (скорочено АТ «Житомирський маслозавод») знаходиться за адресою: 10002, Україна, м. Житомир, вул. Івана Гонти, 4. Компанію АТ "Житомирський маслозавод", код ЄДРПОУ 00182863, було зареєстровано 14.08.1995 року.

Статутний капітал Товариства становить 1 393 250,00 (Один мільйон 39 триста дев'яносто три тисячі двісті п'ятдесят) гривень.

Галузь підприємства: харчова, молочна.

Види діяльності:

Основний: 10.52 Виробництво морозива

Інші:

10.39 Інші види перероблення та консервування фруктів і овочів

10.51 Перероблення молока, виробництво масла та сиру

46.33 Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими

оліями та жирами

47.29 Роздрібна торгівля іншими продуктами харчування в спеціалізованих магазинах

56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

Окрім морозива також виробляє пакетне молоко, молочні продукти та заморожені напівфабрикати. Технологія виробництва на підприємстві повністю автоматизована, це дозволяє виробляти високоякісну продукцію. Вся продукція, яка виробляється на підприємстві відповідає всім міжнародним стандартам.

Житомирський маслозавод створено в 1981 році. До 1976-го на його території знаходився Житомирський м'ясокомбінат. З 1976 по 1981 роки відбулась комплексна реконструкція приміщень.

Починаючи з 1981 року поетапно були введені в дію цехи з виробництва тваринного масла, сухого, знежиреного молока, морозива.

В 1992 році директором маслозаводу став Петро Рудь. Це був час, коли переробні підприємства зіштовхнулися із двома ключовими проблемами: розвалом логістичних ланцюжків та дефіцитом якісної продукції. Оскільки молочні продукти на той час належали до соціальної групи товарів з обмеженою націнкою, наступним завданням стало підвищення маржинальності бізнесу. Рудь звернув увагу на ринок морозива, на якому в Україні лідируючу позицію займали два польські виробники з широким асортиментом у різних цінових категоріях.

Якість морозива, яке випускав маслозавод, відповідало європейським нормам, проте упаковка була застарілою та непривабливою. Заробити на нове обладнання допомогла співпраця із чеським підприємцем Яромиром Махачеком. 1993 року Житомирський маслозавод запустив першу в Україні фасувальну лінію Tetra Pak і почав упаковувати продукцію не лише в одноразові пачки, а й у «сімейні» відерця та лотки.

Махачек почав постачати морозиво маслозаводу на ринок Чехії. Попит на доступну та якісну продукцію зашкалював, і невдовзі «Ukrajinská zmrzlina»

стала кошмаром місцевих мороженщиків. На зароблені гроші купили данське обладнання Straightline, яке дозволило виробляти морозиво з різними наповнювачами: джемом, карамеллю та горіхами. Нова продукція підірвала український ринок. В Україні відроджувалася галузь морозива. Незабаром польським виробникам довелося залишити наш ринок, проте на ньому з'явилися вітчизняні конкуренти — спочатку «Ласунка» та «Три Ведмеді», а невдовзі «Ласка» та «Лімо».

З 1 квітня 1998 року ПАТ «Житомирський маслозавод» почав виробляти продукцію під торговою маркою «Рудь». Зараз Житомирський маслозавод - власник популярних торгових марок "Ескімос", "Хуторок", Imperium, "Супершоколад", "100% морозене" та "Крем-пломбір". Під брендом «Рудь» випускаються морозиво, вершкове масло, кисломолочні продукти, спреди, заморожені овочі та ягоди, глазуровані сирки, тісто та інші харчові продукти.

Продукція компанії «Рудь»:

- Морозиво порційне та вагове;
- Продукція для закладів громадського харчування (хорека);
- Заморожені продукти (ягоди, овочі, сумі);
- Солодковершкове масло;
- Солодковершкові спреди;
- Молоко та кисломолочні продукти;
- Заморожені напівфабрикати (вареники, пельмені, равіолі);
- Заморожене листкове та листково-дріжджове тісто;
- Глазуровані сирки.

Увага компанії сконцентрована на якості та оригінальності продуктів, а також на оновленні асортиментного ряду в залежності від сезону. Усвідомлюючи роль лідера та трендсеттера свого сегменту ринку, Житомирський маслозавод до початку сезону 2023 року розробив та запустив 20 нових видів морозива.

Щоб бути конкурентоспроможним на закордонному ринку, бренд

створює кожен продукт відповідно до міжнародних стандартів. Якість та безпека продукції підтверджують сертифікати ISO 9001 "Системи управління якістю", ISO 14001 "Системи екологічного управління", ISO 22000 "Система управління безпекою харчової продукції", Organic Standard, BRC, IFS та HALAL.

Компанія «Рудь» – активний учасник міжнародних ярмарків та виставок. У 2022 році бренд брав участь у "World of Private Label" в Амстердамі та найважливішій виставці близькосхідного регіону "Gulfood" у Дубаї.

Конкуренти бренду - торгова марка "Ласунка" з часткою ринку близько 24%, а також менш значущі виробники морозива "Лімо", "Ласка", "Три Ведмеді", "Хладік" і "Мушкетер".

В таблиці 2.2 надано основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» за 2022-2023 роки.

Таблиця 2.2

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» за 2022-2023 роки

Показник	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	43200	43200	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	28130	34650	6520	23,18
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,651	0,802	0,151	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	2177855	2768520	590665	27,12
- у порівняних цінах, тис. грн	2177855	2682640	504785	23,18
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн	2263651	2855378	591727	26,14
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1851303	1930809	79506	4,29
7. Фондовіддача, грн/грн	1,176	1,389	0,213	18,11
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1030744	1137108,5	106364,5	10,32
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	2,2	2,5	0,3	14,34

Продовження таблиці 2.2.

Показник	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	660	659	-1	-0,15
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	3299,8	4070,8	771,0	23,37
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	1685951	2058398	372447	22,09
- матеріальні витрати	982015	1312301	330286	33,63
- витрати на оплату праці	162685	238646	75961	46,69
- відрахування на соціальні заходи	30780	40767	9987	32,45
- амортизація	150507	138756	-11751	-7,81
- інші операційні витрати	359964	327928	-32036	-8,90
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,774	0,744	-0,031	-3,96
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,451	0,474	0,023	5,12
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	1957798	2038518	80720	4,12
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	311418	466619	155201	49,84
17. Чистий прибуток, тис. грн	203805	322114	118309	58,05
18. Рентабельність продажів, %	9,00	11,28	2,28	x
19. Рентабельність продукції, %	15,62	22,67	7,05	x

Середньорічна виробнича потужність АТ «Житомирський маслозавод» протягом двох років залишалася незмінною і становить 43200 т. Рівень використання потужності підприємства на протязі обох років досить високий від 65,1% в 2022 році до 80,2 % в 2023 році, тобто ще й спостерігалось його зростання на 15,1 пункт.

В 2023 році в порівнянні з 2022 роком збільшився обсяг виробленої продукції в натуральному виразі на 6520 тонн або на 23,18 %, обсяг виробленої продукції в діючих цінах збільшився на 590665 тис. грн. або на 27,12 %, це відбулося, скоріш за все, за рахунок зміни середніх цін на продукцію підприємства. Обсяг виробленої продукції в порівнянних цінах збільшився на 504785 тис. грн. або на 23,18 %.

Чистий дохід збільшився в 2023 році порівняно із 2022 роком на 591727 тис. грн. або на 26,14%. Середній залишок оборотних коштів збільшився на 106364, тис. грн. Ефективність використання оборотних коштів підвищилася,

про що свідчить збільшення коефіцієнту оборотності оборотних коштів в 2023 році порівняно із 2022 на 0,3 обороти або на 14,34%.

Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності збільшилася на 79506 тис. грн. або 4,29%, ефективність використання основних засобів підвищилася, про що свідчить збільшення фондівіддачі на 0,213 грн/грн або на 18,11%.

Чисельність працівників зменшилася на 1 особу, проте продуктивність праці зросла на 771,0 тис. грн /особу або на 23,37 %.

Операційні витрати на виробництво продукції в 2023 році порівняно із 2022 роком збільшилися на 372447 млн грн або 22,09 %. Витрати на 1 гривню виробленої продукції в 2023 році знизились на 3,1 коп. або на 3,96% через те, що темп зростання обсягу виробленої продукції більший за темп зростання операційних витрат. Це є ознакою підвищення ефективності управління виробничими ресурсами підприємства.

Фінансовий результат від операційної діяльності в 2023 році порівняно з 2022 роком збільшився на 155201 тис. грн. або на 49,84%. Відповідно, збільшився і чистий прибуток – на 118309 ттис. грн. або на 58,05%, що є ознакою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

В 2023 році зросли показники рентабельності: продажів – на 2,28 пунктів, продукції – на 7,05 пунктів, що також свідчить про підвищення ефективності діяльності підприємства.

В цілому, за даними таблиці 2.2. основних техніко-економічних показників виробничо-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» можна сказати, що підприємство працює досить ефективно, вміє раціонально використовувати виробничі ресурси, при цьому підприємство має резерви підвищення ефективності господарської діяльності, реалізація яких дозволить отримати додатковий прибуток. Ще й спостерігається підвищення ефективності діяльності в 2023 році.

2.3. Діагностика фінансово-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод»

2.3.1. Аналіз обсягу виробництва й реалізації продукції

Аналіз виробничо-господарської діяльності починається з аналізу обсягу виробництва та реалізації продукції.

Таблиця 2.3

Виробництво продукції в натуральному та вартісному вираженні

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1.Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного збору):	2177855	2768520	590665	27,12
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	2177855	2682640	504785	23,18
- у порівняних цінах, тис. грн.				
2. Фактично вироблено продукції, тонн	28130	34650	6520	23,18

У 2023 році в порівнянні з 2022 роком обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства збільшився на 590665 тис. грн або на 27,12 %.

Обсяг виробленої продукції у порівняних цінах збільшився на 504785 тис. грн або на 23,18%. Такі зміни відбулися, перш за все, за рахунок зростання обсягів виробництва промислової продукції в натуральному вираженні – на 6520 тонн або на 23,18 %.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий рівень випуску продукції відповідно до певної номенклатури, асортименту, якості за умови найбільш повного використання устаткування й виробничих площ, застосування прогресивної технології й організації виробництва.

В таблиці 2.4. проаналізовано ступінь використання виробничої потужності підприємства за 2 роки.

Таблиця 2.4

Використання виробничої потужності

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	43200	43200	0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	28130	34650	6520
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,651	0,802	0,151

Коефіцієнт використання виробничої потужності знаходиться на достатньому рівні та забезпечує стабільний процес виробництва та реалізації усіх видів продукції на підприємстві.

За рахунок зростання фактичного обсягу виробленої промислової продукції коефіцієнт використання виробничої потужності збільшився з 65,1 до 80,2 %, що свідчить про зростання ефективності використання також і основних засобів підприємства.

Аналіз факторів, які впливають на зміну обсягу виробництва продукції, дозволяє своєчасно виявити резерви для розширення виробництва, а також визначити динаміку витрат та їх вплив на зміну ціни. Аналіз впливу зміни середньої оптової ціни та фактичного випуску продукції на обсяг виробництва продукції в діючих цінах відображено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Вплив зміни середньої оптової ціни та фактичного випуску продукції на обсяг виробництва продукції в діючих цінах

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення		
			усього	у тому числі за рахунок	
				ВП	Ц
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ й акцизного збору) (ПП _П), тис. грн.	2177855	2768520	590665	504785,4	85879,6
2. Фактично вироблено продукції (ВП), (тонн)	28130	34650	6520	504785,4	-
3. Середня оптова ціна 1 тонни (Ц), тис. грн	77,42	79,90	2,48	-	85879,6

Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах збільшився у 2023 році в порівнянні з 2022 роком на 590665 тис. грн, обсяг виробництва продукції в натуральному виразі – на 6520 тонн, середня оптова ціна однієї тонни продукції зросла на 2,48 тис. грн.

Як видно з розрахунків, обидва фактори позитивно вплинули на зміну випуску продукції: збільшення середньої оптової ціни однієї тонни привело до підвищення випуску в діючих цінах на 85879,6 тис. грн, а обсягу виробництва продукції в натуральному вираженні – на 504785,4 тис. грн.

Структура випуску продукції – це співвідношення окремих видів продукції підприємства в загальному обсязі випуску.

В таблиці 2.6 проведемо розрахунки, які характеризують структуру продукції підприємства

Таблиця 2.6

Структура випуску продукції підприємства

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, тонн		Структура, %		Відхилення	
	2022 рік	2023 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолют.	Відн.
1. Морозиво	24073	29440	85,58	84,96	5367	22,29
2. Продукція із незбираного молока	4057	5210	14,42	15,04	1153	28,42
Всього	28130	34650	100,00	100,00	6520	23,18

Як у 2022, так і в 2023 роках найбільшу питому вагу в структурі виробництва займає морозиво (85,58 та 84,96 % відповідно), а продукція із незбираного молока 14,42 та 15,04 % відповідно.

Отже, АТ «Житомирський маслозавод» в цілому спеціалізується на виробництві морозива. Слід зазначити, що підприємство має в структурі продукцію з високою маржою.

Для аналізу реалізації продукції підприємства складемо таблицю 2.7.

Таблиця 2.7

Співвідношення обсягу виробленої й реалізованої продукції

Показник	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			Абсолют.	Відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	2177855	2768520	590665	27,12
2. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	2263651	2855378	591727	26,14
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн	-85796	-86858	-1062	1,24

В 2022 році відхилення обсягу реалізованої продукції від обсягу виробленої продукції становило 85796 тис. грн, а в 2023 році відхилення становило вже 86858 тис. грн, тобто збільшилося на 1062 тис. грн. Значні відхилення обсягів реалізації від виробництва свідчать, що на підприємстві мають місце значні залишки продукції на складах.

2.3.2. Аналіз динаміки, структури і ефективності використання основних засобів

Аналіз динаміки основних засобів проводимо за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Зміна наявності основних засобів й їхньої динаміки

Основні засоби	Наявність на початок року	Надійшло		Вибуло		Наявність на кінець року	відхилення	
		Усього	У т.ч. уведено в дію нових ОЗ	Усього	У т.ч. ліквідовано		Абсолютне	відносне
2022 рік								
Усього ОЗ у т.ч.	1807394	95128	95128	7310	7310	1895212	87818	4,86
ОЗ основного виду діяльності	1807394	95128	95128	7310	7310	1895212	87818	4,86
ОЗ інших видів діяльності	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження таблиці 2.8

Основні засоби	Наявність на початок року	Надійшло		Вибуло		Наявність на кінець року	відхилення	
		Усього	У т.ч. уведено в дію нових ОЗ	Усього	У т.ч. ліквідовано		Абсолютне	Відносне
2023 рік								
Усього ОЗ у т.ч.	1895212	75823	75823	4629	4629	1966406	71194	3,76
ОЗ основного виду діяльності	1895212	75823	75823	4629	4629	1966406	71194	3,76
ОЗ інших видів діяльності	0	0	0	0	0	0	0	0

На підприємстві спостерігається значне зростання вартості основних засобів: в 2022 році – на 87818 тис.грн або на 4,86% та в 2023 році – на 71194 тис. грн або на 3,76 %.

Протягом 2022 році було введено основних засобів на суму 95128 тис. грн, а у 2023 році – на 75823 тис. грн, що свідчить про розширення виробничого парку підприємства. Всі введено основні засоби – нові.

В структурі основних засобів підприємства 100 % складають основні засоби основного виду діяльності.

Значення розрахунку коефіцієнтів динаміки основних засобів представлено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Показники оновлення, введення й вибуття основних засобів

Коефіцієнт	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення
Оновлення ОЗ	0,050	0,039	-0,012
Введення ОЗ	0,050	0,039	-0,012
Вибуття ОЗ	0,004	0,002	-0,002

У 2022 та 2023 роках значення коефіцієнтів оновлення основних засобів

дорівнюють значенням коефіцієнтів введення основних засобів, що вказує на введення у дію тільки нових основних засобів. Слід зазначити зниження коефіцієнтів оновлення та введення основних засобів у 2023 році на 0,012 пунктів, що свідчить про зниження темпів оновлення основних засобів на підприємстві.

На досить низькому рівні знаходиться коефіцієнт вибуття. Тобто оновлення основних засобів на підприємстві здійснюється при неповній заміні старих та зношених засобів та призводить до накопичення застарілого обладнання, що стримує зростання економічної ефективності використання основних засобів.

Значення показників технічного стану основних засобів представимо у вигляді таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Зміна технічного стану основних засобів

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
2022 рік			
1. Початкова вартість ОЗ, тис. грн	1807394	1895212	87818
2. Знос, тис. грн	858840	1000801	141961
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	948554	894411	-54143
4. Коефіцієнт придатності	0,525	0,472	-0,053
5. Коефіцієнт зносу	0,475	0,528	0,053
2023 рік			
1. Початкова вартість ОЗ, тис. грн	1895212	1966406	71194
2. Знос, тис. грн	1000801	1123591	122790
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	894411	842815	-51596
4. Коефіцієнт придатності	0,472	0,429	-0,043
5. Коефіцієнт зносу	0,528	0,571	0,043

Впродовж двох років початкова вартість основних засобів збільшувалась. Сума зносу на кінець 2023 року склала 1123591 тис. грн. Коефіцієнти придатності мають середні значення. У 2022 та 2023 роках відбулося зростання коефіцієнту зносу та зниження коефіцієнту придатності.

Тобто, на підприємстві відбувається старіння виробничого апарату.

Аналіз ефективності використання основних засобів основного виду діяльності проводимо з використанням коефіцієнтів ефективності.

Ефективність використання основних засобів характеризується таким показником, як фондovіддача.

Для аналізу показників ефективності використання основних засобів основного виду діяльності складемо аналітичну таблицю 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ефективності використання основних засобів основного виду діяльності

Показники	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції у порівняльних цінах (без ПДВ, акцизу), тис. грн	2177855	2682640	504785
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1851303	1930809	79506
3. Фондовіддача, грн/грн	1,176	1,389	0,213
4. Фондомісткість, грн/грн	0,850	0,720	-0,130

У 2023 році в порівнянні з 2022 роком ефективність використання основних засобів основного виду діяльності зросла: на кожну гривню вартості основних засобів випуск продукції збільшився на 0,213 грн. Фондомісткість основних засобів основного виду діяльності знизилася на 0,13 грн в розрахунку на 1 гривню випуску продукції, що також говорить про зростання ефективності використання основних засобів основного виду діяльності.

Для аналізу впливу зміни фондovіддачі та вартості основних засобів основного виду діяльності на відхилення обсягів виробництва продукції складемо аналітичну таблицю 2.12.

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну обсягів виробленої промислової продукції в порівняльних цінах зміни середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності, фондівіддачі.

Таблиця 2.12

Вплив зміни фондівіддачі та вартості основних засобів основного виду діяльності на зміну обсягів виробництва продукції

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення		
			Всього	В т.ч. за рахунок	
				ОЗ	ФВ
1. Обсяг виробленої промислової продукції у порівняльних цінах (без ПДВ, акцизу), тис. грн	2177855	2682640	504785	93530	411255
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1851303	1930809	79506	93530	х
3. Фондовіддача, грн/грн	1,176	1,389	0,213	х	411255

У 2023 році в порівнянні з 2022 роком середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності збільшилась на 79506 тис. грн, фондівіддача зросла на 0,213 грн.

Вплив зміни середньорічної вартості основних засобів основного виду діяльності на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняльних цінах ($\Delta\Pi_{\Pi}(\text{ОЗ})$) становить:

$$\Delta\Pi_{\Pi}(\text{ОЗ}) = (1930809 - 1851303) * 1,176 = 93530 \text{ тис. грн},$$

Вплив зміни фондівіддачі на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняльних цінах ($\Delta\Pi_{\Pi}(\text{ФВ})$) становить:

$$\Delta\Pi_{\Pi}(\text{ФВ}) = 1930809 * (1,389 - 1,176) = 411255 \text{ тис. грн},$$

Загальний вплив факторів на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняльних цінах ($\Delta\Pi_{\Pi}$) становить:

$$\Delta\Pi_{\Pi} = 93530 + 411255 = 504785 \text{ тис. грн}$$

або

$$\Delta\Pi_{\Gamma} = 2682640 - 2177855 = 504785 \text{ тис. грн.}$$

Як видно з розрахунків, обидва фактори позитивно вплинули на зміну випуску продукції, проте більше вплинула збільшення фондівддачі.

2.3.3. Аналіз динаміки, структури та ефективності використання оборотних активів

Для аналізу складу, структури та динаміки оборотних активів складемо аналітичну таблицю 2.13.

Таблиця 2.13

Склад, структура та динаміка оборотних активів

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
2022 рік						
Оборотні кошти	873086	100,00	1188402	100,00	315316	0,00
Запаси	371272	42,52	329286	27,71	-41986	-14,82
Дебіторська заборгованість	444702	50,93	297897	25,07	-146805	-25,87
Грошові кошти та їх еквіваленти	56543	6,48	557092	46,88	500549	40,40
Витрати майбутніх періодів	545	0,06	445	0,04	-100	-0,02
Інші оборотні активи	24	0,00	3682	0,31	3658	0,31
2023 рік						
Оборотні кошти	1188402	100,00	1086647	100,00	-101755	0,00
Запаси	329286	27,71	332765	30,62	3479	2,91
Дебіторська заборгованість	297897	25,07	329474	30,32	31577	5,25
Грошові кошти та їх еквіваленти	557092	46,88	420281	38,68	-136811	-8,20
Витрати майбутніх періодів	445	0,04	445	0,04	0	0,00
Інші оборотні активи	3682	0,31	3682	0,34	0	0,03

Найбільшу питому вагу в структурі оборотних коштів на початок 2022

року займає дебіторська заборгованість (50,93 %), яка на кінець 2022 року знизилася до 25,07 %, а на кінець 2023 року зросла до 30,32 %. Другий елемент за значущістю – це грошові кошти та їх еквіваленти, які складали на кінець 2022 року 46,88 %. На кінець 2023 року відбулися зміни у структурі оборотних активів зі зниженням суми грошових коштів на 136811 тис. грн (до 38,68 % у структурі).

Ефективність використання оборотних засобів характеризується показниками оборотності оборотних засобів. Для аналізу зміни оборотності оборотних засобів складемо таблицю 2.14.

Таблиця 2.14

Показники оборотності оборотних коштів

Показники	2022 рік	2023 рік	абсолютне відхилення
Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та АЗ), тис. грн	2263651	2855378	591727
Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1030744	1137108,5	106364,5
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів, оборотів	2,2	2,5	0,3
Швидкість одного обороту оборотних коштів, днів	163,9	143,4	-20,5
Коефіцієнт закріплення оборотних коштів, грн/грн	0,46	0,40	-0,06

За два роки відбулося зростання обсягу реалізованої продукції і зростання вартості оборотних коштів. В результаті різних темпів зміни обсягу реалізованої продукції та оборотних активів відбулось зростання коефіцієнта оборотності в 2023 році з 2,2 оборотів до 2,5. В результаті, тривалість одного обороту знизилася на 20,5 днів, що є позитивною тенденцією. Зростання оборотності підвищуються можливості підприємства до зростання виробництва продукції за власні кошти і не потребує додаткових кредитних ресурсів. Також спостерігається зниження завантаження оборотних коштів в 1 грн реалізованої продукції з 0,46 грн до 0,40 грн.

Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів складемо таблицю 2.15.

Матеріаловіддача в 2023 році порівняно із 2022 роком зменшилася 2,218 грн/грн. до 2,110 грн/грн. або на 0,108 грн/грн..Відповідно, матеріалоемкість збільшилася на 0,023 грн/грн.. Це свідчить про неефективне використання матеріальних ресурсів.

Таблиця 2.15

Показники ефективності використання сировини та матеріалів

Показники	2022 рік	2023 рік	відхилення		
			разом	в т.ч. за рахунок	
				МЗ	Мо
Обсяг виробленої виробничої продукції в діючих цінах (без ПДВ та АЗ), тис. грн	2177855	2768520	590665	732489	-141824
Матеріальні витрати (МЗ), тис. грн	982015	1312301	330286	732489	х
Матеріаловіддача (Мо), грн/грн	2,218	2,110	-0,108	х	-141824
Матеріалоемкість, грн/грн	0,451	0,474	0,023	-	-

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства зміни суми матеріальних затрат та матеріаловіддачі.

Вплив зміни суми матеріальних витрат на зміну об'єму виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta\P\P(\text{МЗ}) = (1312301 - 982015) * 2,218 = 732489 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни матеріаловіддачі на зміну обсягу виробничої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta\P\P(\text{Мв}) = (2,110 - 2,218) * 1312301 = - 141824 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив факторів на зміну об'єму виробничої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta\P\P = - 141824 + 732488,8 = 590665 \text{ тис. грн.}$$

2.3.4. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання

Для аналізу руху робочої сили складемо аналітичну таблицю 2.16.

Таблиця 2.16

Показники руху робочої сили

Показники	2022 рік	2023 рік	абсолютне відхилення
Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	660	659	-1
Прийнято робітників, осіб	9	7	-2
Вибуло робітників, осіб	10	8	-2
З них за власним бажанням	10	8	-2
Коефіцієнт обороту з прийому	0,014	0,011	-0,003
Коефіцієнт обороту з вибуття	0,015	0,012	-0,003
Коефіцієнт плинності робочої сили	0,015	0,012	-0,003

В 2023 році середньооблікова чисельність штатних робітників облікового складу зменшилася на 1 особу, при цьому в 2022 році на роботу було прийнято 9 осіб, а звільнено – 10 осіб. В 2023 році було прийнято на роботу 7 осіб, а звільнено 8 осіб. Як видно з таблиці, основною причиною звільнення, як у 2022 році, так і в 2023 році було власне бажання робітників. Показники руху робочої сили свідчать про те, що і в 2022 році, і в 2023 році на підприємстві спостерігається незначний рух робочої сили, що є позитивною характеристикою діяльності підприємства, оскільки не потребує витрат, пов'язаних зі звільненням працівників, навчанням нових працівників. Скорочення плинності кадрів може бути резервом підвищення продуктивності праці та результатів діяльності підприємства.

Для аналізу впливу трудових факторів на об'єм виробництва продукції складемо аналітичну таблицю 2.17.

В 2023 році порівняно з 2022 роком чисельність працівників знизилась на 1 особу, продуктивність праці збільшилася в середньому на 771,0 тис. грн./особу.

Таблиця 2.17

Вплив трудових факторів на об'єм виробництва продукції

Показники	2022 рік	2023 рік	відхилення		
			разом	в т.ч. за рахунок	
				Чс	ВР1п
Обсяг виробленої виробничої продукції в порівняних цінах (без ПДВ та АП), тис. грн	2177855	2682640	504785	-3300	508085
Середньооблікова чисельність штатних робітників облікового складу (Чс), осіб	660	659	-1	-3300	-
Продуктивність праці (ВР1п), тис. грн/особу	3299,8	4070,8	771,0	-	508085

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну об'єму виробленої промислової продукції в порівняних цінах зміни середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу та продуктивності праці.

Вплив зміни середньооблікової чисельності працівників на зміну обсягу виробничої промислової продукції в порівняних цінах складає:

$$\Delta \text{ППс}(\text{Чс}) = (659 - 660) * 3300 = -3300 \text{ тис. грн},$$

Вплив зміни продуктивності праці на зміну обсягу виробленої промислової продукції в порівняних цінах складає:

$$\Delta \text{ППс}(\text{ВР1п}) = (4070,8 - 3299,8) * 659 = 508085 \text{ тис. грн}.$$

Загальний вплив факторів на зміну об'єму виробленої промислової продукції в порівняних цінах складає:

$$\Delta \text{ППс} = (-3300) + 508085 = 504785 \text{ тис. грн}.$$

$$\text{Або } \Delta \text{ППс} = 2682640 - 2177855 = 504785 \text{ тис. грн}$$

Величина фонду заробітної плати залежить від чисельності персоналу підприємства та середньої заробітної плати одного працівника.

Для аналізу зміни фонду заробітної плати складемо аналітичну таблицю 2.18.

Таблиця 2.18

**Вплив зміни чисельності персоналу та середньої заробітної плати
одного робітника на зміну фонду оплати праці**

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення		
			разом	в т. ч. за рахунок	
				Ч _{су}	ЗП
Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн	162685	238646	75961	-246,5	76207,5
Середньооблікова чисельність штатних робітників облікового складу (Ч _{су}), чол.	660	659	-1	-246,5	-
Середньорічна заробітна плата одного працівника (ЗП), тис. грн	246,5	362,1	115,6	-	76207,5

Як видно з розрахунків у 2023 році порівняно з 2022 роком фонд оплати праці штатних працівників збільшився на 75961 тис. грн. Кількість працівників знизилась на 1 особу. Середньорічна заробітна плата зросла на 115,6 тис. грн.

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну фонду оплати праці зміну середньооблікової чисельності штатних робітників облікового складу та середньорічної заробітної плати одного працівника.

Вплив зміни середньооблікової чисельності працівників на зміну фонду оплати праці складає:

$$\Delta\text{ФОТ}(\text{Ч}_{\text{су}}) = (659 - 660) * 246,5 = -246,5 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни середньорічної заробітної плати одного робітника на зміну фонду оплати праці складає:

$$\Delta\text{ФОТ}(\text{ЗП}) = (362,1 - 246,5) * 659 = 76207,5 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив факторів на зміну фонду оплати праці складає:

$$\Delta\text{ФОТ} = -246,5 + 76207,5 = 75961 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Або } \Delta\text{ФОТ} = 238646 - 162685 = 7961 \text{ тис.грн}$$

Для аналізу співвідношення продуктивності праці одного працівника й середньої заробітної плати складемо аналітичну таблицю 2.19.

Таблиця 2.19

Співвідношення змін продуктивності праці та середньої заробітної плати

Показники	2022 рік	2023 рік	відхилення	
			абсолютне	відносне
Продуктивність праці, тис. грн/люд.	3299,78	4070,77	770,99	23,4
Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	246,49	362,13	115,64	46,9

Співвідношення зміни середньорічної заробітної плати й продуктивності праці одного працівника визначається відношенням відносного відхилення середньорічної заробітної плати одного робітника до відносного відхилення продуктивності праці. В даному випадку це співвідношення складе $2,0 = 46,9 / 23,4$ тобто на 1 % зростання продуктивності праці припадає 2 % зростання заробітної плати. Це свідчить про низьку віддачу від мотивації роботи працівників.

2.3.5. Аналіз собівартості продукції та витрат на виробництво

Аналіз витрат на виробництво продукції проводять методом порівняння фактичної питомої ваги кожного елементу витрат на виробництво з питомою вагою в 2022 році. Для цього складають аналітичну таблицю 2.20.

Таблиця 2.20

Структура витрат на виробництво

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн.		Структура, %		Відхилення	
	2022 рік	2023 рік	2022 рік	2023 рік	абсол. значення	структура
1. Матеріальні витрати	982015	1312301	58,25	63,75	330286	5,51
2. Витрати на оплату праці	162685	238646	9,65	11,59	75961	1,94
3. Відрахування на соціальні заходи	30780	40767	1,83	1,98	9987	0,15
4. Амортизація	150507	138756	8,93	6,74	-11751	-2,19
5. Інші операційні витрати	359964	327928	21,35	15,93	-32036	-5,42
Разом	1685951	2058398	100,00	100,00	372447	0,00

Виробництво продукції на даному підприємстві є матеріаломістким: питома вага матеріальних витрат в 2022 році становила 58,25 %, в 2023 році – 63,75 %. На другому місці знаходяться інші операційні витрати (21,35 %). Зміна інших показників незначна.

Загальна сума операційних витрат зросла на 372447 тис. грн.

Для аналізу зміни витрат на одну гривню продукції складається таблиця 2.21.

Таблиця 2.21

Оцінка витрат на одну гривню виробленої продукції

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1.Обсяг виробленої продукції в діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ та АЗ), тис. грн	2177855	2768520	590665	27,12
2.Витрати на виробництво продукції, тис. грн	1685951	2058398	372447	22,09
3. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,774	0,744	-0,031	-3,96

Витрати на одну гривню виробленої продукції у 2023 році знизилися на 3,1 копійки, а витрати на виробництво продукції зросли на 372447 тис. грн (22,09 %). Як видно з таблиці темп збільшення обсягу виробленої продукції перевищує темп зростання витрат на виробництво продукції, що приводить до зниження витрат на 1 грн продукції (27,12 % в порівнянні з 22,09 %).

2.3.6. Аналіз рівня та динаміки фінансових результатів

Для аналізу рівня та динаміки фінансових результатів аналізуємо дані форми № 2 у вигляді таблиці 2.22.

В 2023 році відбулося зростання чистого доходу на 26,14 % та зростання виробничої собівартості реалізованої продукції на 22,85 %.

Таблиця 2.22

Фінансові результати підприємства

Найменування статей	Абсолютне значення		Відхилення	
	2022 рік	2023 рік	абсолютне	відносне
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	2263651	2855378	591727	26,14
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1562642	1919636	356994	22,85
3. Валовий прибуток, тис. грн	701009	935742	234733	33,49
4. Інші операційні доходи, тис. грн	67883	36782	-31101	-45,82
1. Адміністративні витрати, тис. грн	70504	93159	22655	32,13
2. Витрати на збут, тис. грн	324652	382717	58065	17,89
7. Інші операційні витрати, тис. грн	62318	30029	-32289	-51,81
8. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн				
Прибуток (збиток)	311418	466619	155201	49,84
9. Інші доходи, тис. грн	7329	9506	2177	29,70
10. Інші витрати, тис. грн	69253	79945	10692	15,44
11. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн				
Прибуток (збиток)	249494	396180	146686	58,79
12. Податок на прибуток від звичайної діяльності, тис. грн	45689	74066	28377	62,11
13. Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн	203805	322114	118309	58,05
14. Чистий прибуток, тис. грн	203805	322114	118309	58,05

В результаті цього відбулося зростання валового прибутку на 234733 тис. грн, або на 33,49 %. Зниження витрат від іншої операційної діяльності перевищує зниження доходів від іншої операційної діяльності, що свідчить про отримання прибутку від іншої операційної діяльності.

Прибуток від операційної діяльності у 2023 році збільшився на 155201 тис. грн (49,84 %). Фінансовий результат від звичайної діяльності збільшився на 146686 тис. грн, на 8515 тис. грн менше від результату від операційної діяльності (за рахунок зростання інших витрат).

Чистий прибуток у 2023 році збільшився на 118309 тис. грн.

Для аналізу показників рентабельності складемо таблицю 2.23.

Таблиця 2.23

Коефіцієнти рентабельності

Показники	2022 рік	2023 рік	абсолютне відхилення
1. Рентабельність капіталу, %	7,07	10,50	3,43
2. Рентабельність власного капіталу, %	7,35	9,77	2,42
3. Рентабельність продаж, %	9,00	11,28	2,28

За даними таблиці можна зробити висновок про те, що всі показники рентабельності мають тенденцію до зростання у 2023 році. Така тенденція достатньо позитивна й не загрожує банкрутством, або неплатоспроможністю.

2.3.7. Аналіз динаміки, структури та складу майна підприємства

Для проведення аналізу динаміки, структури та складу майна підприємства побудуємо табл. 2.29.

Таблиця 2.24

Структура балансу підприємства

Стаття балансу	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютної величини		У структурі
					абсолютне	відносне	
2022 рік							
Актив							
1. Необоротні активи	1059946	970586	54,83	44,96	-89360	-8,431	-9,88
2. Оборотні активи	873086	1188402	45,17	55,04	315316	36,12	9,88
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	0	0	0	0	0	-	0
Баланс	1933032	2158988	100,00	100,00	225956	11,69	0
Пасив							
1. Власний капітал	1284795	1488014	66,47	68,92	203219	15,82	2,45
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	14044	1637	0,73	0,08	-12407	-88,34	-0,65
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	634193	669337	32,81	31,00	35144	5,54	-1,81

Продовження таблиці 2.24

Стаття балансу	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		
					Абсолютної величини		у структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	абсолютне	відносне	
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	1933032	2158988	100,00	100,00	225956	11,69	0
2023 рік							
Актив							
1. Необоротні активи	970586	938360	44,96	46,36	-32226	-3,32	1,40
2. Оборотні активи	1188402	1085815	55,04	53,64	-102587	-8,63	-1,40
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	2158988	2024175	100,00	100,00	-134813	-6,24	0
Пасив							
1. Власний капітал	1488014	1809831	68,92	89,41	321817	21,63	20,49
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1637	2607	0,08	0,13	970	59,25	0,05
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	669337	211737	31,00	10,46	-457600	-68,37	-20,54
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	0	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Баланс	2158988	2024175	100,00	100,00	-134813	-6,24	0,00

На кінець 2022 року відбулися суттєві зміни у структурі активів підприємства: зросли оборотні активи на 315,4 млн грн, а необоротні зменшилися на 83,4 млн грн, що відбилося на структурі майна, яка змінилася на користь зростання оборотних активів на 9,88 пр.п. Загальна сума активів підприємства у 2022 році зросла на 11,7 %.

У 2023 році знизилася загальна сума активів підприємства на 134,8 млн

грн. Зменшилися як необоротні, так і оборотні активи на 32,2 та 102,6 млн грн відповідно.

Слід зазначити, що у 2022 році відбувається нарощення власного капіталу підприємства на 203,2 млн грн та поточних зобов'язань і забезпечень – на 35,1 млн грн, тоді як у 2023 році – сума поточних зобов'язань знизилася на 457,6 млн грн (68,37 %).

Це пов'язано зі структурно-організаційними змінами, які відбуваються на підприємстві. Підприємство розраховується за своїми довгостроковими та короткостроковими зобов'язаннями щороку, які зменшуються у 2022 році на 12,41 млн грн та у 2023 році на 457,6 млн грн відповідно.

Таблиця 2.25

Склад і структура майна підприємства

Стаття активу	Абсолютна величина		Структура		Відхилення		
					Абсолютної величини		у структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютне	Відносне	
1	2	3	4	5	6	7	8
2022 рік							
1. Необоротні активи (1095)	1059946	970586	54,83	44,96	-89360	-8,43	-9,88
1.1. Нематеріальні активи (1000)	25631	22492	2,42	2,32	-3139	-12,25	-0,10
1.2. Незавершені капітальні інвестиції (1005)	72969	37531	6,88	3,87	-35438	-48,57	-3,02
1.3. Основні засоби (1010)	948554	894411	89,49	92,15	-54143	-5,71	2,66
1.4. Інвестиційна нерухомість (1015)	0	0	0	0	0	0	0
1.5. Довгострокові фінансові інвестиції (1030)	47	47	0	0	0	0	0
1.6. Довгострокова дебіторська заборгованість (1040)	0	0	0	0	0	0	0
1.7. Відстрочені податкові активи (1045)	3509	15018	0,33	1,55	11509	327,99	1,22
1.8. Інші необоротні активи	9236	1087	0,87	0,11	-8149	-88,23	-0,76

Продовження таблиці 2.25

1	2	3	4	5	6	7	8
Стаття активу	Абсолютна величина		Структура		Відхилення		
					Абсолютної величини		у структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютне	Відносне	
2. Оборотні активи (1195)	873086	1188402	45,17	55,04	315316	36,12	9,88
2.1. Запаси (1101+..+1104)	371272	329286	42,52	27,71	-41986	-11,31	-14,82
2.2. Поточні біологічні активи (1110)	0	0	0	0	0	0	0
2.3. Векселі одержані (1120)	0	0	0	0	0	0	0
2.4. Дебіторська заборгованість (1125+1130+1155)	444702	297897	50,93	25,07	-146805	-33,01	-25,87
2.5. Поточні фінансові інвестиції (1160)	0	0	0	0	0	0	0
2.6. Гроші та їх еквіваленти (1165)	56543	557092	6,48	46,88	500549	885,25	40,40
2.7. Витрати майбутніх періодів (1170)	545	445	0,06	0,04	-100	-18,35	-0,02
2.8. Інші оборотні активи (1190)	24	3682	0,00	0	3658	15241,67	0
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0	0	0	0	0	0
Баланс (1300)	1933032	2158988	100,00	100,00	225956	11,69	0
2023 рік							
1. Необоротні активи (1095)	970586	938360	44,96	46,36	-32226	-3,32	1,40
1.1. Нематеріальні активи (1000)	22492	21969	2,12	2,26	-523	-2,33	0,14
1.2. Незавершені капітальні інвестиції (1005)	37531	46045	3,54	4,74	8514	22,69	1,20
1.3. Основні засоби (1010)	894411	842815	84,38	86,84	-51596	-5,77	2,45
1.4. Інвестиційна нерухомість (1015)	0	0	0	0	0	0	0

Продовження таблиці 2.25

1	2	3	4	5	6	7	8
1.5. Довгострокові фінансові інвестиції (1030)	47	47	0	0	0	0	0
1.6. Довгострокова дебіторська заборгованість (1040)	0	0	0	0	0	0	0
1.7. Відстрочені податкові активи (1045)	15018	14362	1,42	1,48	-656	-4,37	0,06
1.8. Інші необоротні активи	1087	13122	0,10	1,35	12035	1107,2	1,25
2. Оборотні активи (1195)	1188402	1085815	55,04	53,64	-102587	-8,63	-1,40
2.1. Запаси (1101+...+1104)	329286	332765	37,72	28,00	3479	1,06	-9,71
2.2. Поточні біологічні активи (1110)	0	0	0	0	0	0	0
2.3. Векселі одержані (1120)	0	0	0	0	0	0	0
2.4. Дебіторська заборгованість (1125+1130+1155)	297897	329474	34,12	27,72	31577	10,60	-6,40
2.5. Поточні фінансові інвестиції (1160)	0	0	0	0	0	0	0
2.6. Гроші та їх еквіваленти (1165)	557092	420281	63,81	35,37	-136811	-24,56	-28,44
2.7. Витрати майбутніх періодів (1170)	445	678	0,05	0,06	233	52,36	0,01
2.8. Інші оборотні активи (1190)	3682	2617	0,42	0	-1065	-28,92	0
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0	0	0	0	0	0
Баланс (1300)	2158988	2024175	100,00	100,00	-134813	-6,24	0

У структурі активу підприємства на початок 2022 року найбільшу питому вагу займали необоротні активи: близько 55,8 %, але тенденція змінилася на кінець 2022 року у бік зростання оборотних активів – на 9,88 пр.

п. Це пов'язано зі зростанням грошових коштів та їх еквівалентів на кінець 2022 року на 40,4 пр. п. На кінець 2023 року трохи зросла питома вага необоротних активів на 1,4 пр. п. Це відбулося за рахунок перевищення темпів зниження оборотних активів (8,63 %) над темпами зниження необоротних активів (3,32 %). Зниження необоротних активів пов'язано зі скороченням основних засобів підприємства на 51,6 млн грн. Зниження оборотних активів в більшості обумовлено зниженням суми грошей та їх еквівалентів на 136,8 млн грн.

Це свідчить про реорганізаційні зміни на підприємстві.

Відомості про джерела походження коштів, спрямованих на формування майна підприємства, наведені в пасиві балансу. Для аналізу джерел фінансових ресурсів складають таблицю 2.26.

Таблиця 2.26

Склад і структура джерел фінансових ресурсів

Стаття пасиву	Абсолютна величина		Структура		Відхилення		
					Абсолютної величини		у структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	абсолютне	відносне	
1	2	3	4	5	6	7	8
2022 рік							
1. Власний капітал (1495)	1284795	1488014	66,47	68,92	203219	15,82	2,46
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал (1400)	5341	5341	0,416	0,359	0	0	-0,06
1.2. Внески до незареєстрованого статутного капіталу (1401)	0	0	0	0	0	0	0
1.3. Капітал в дооцінках (1405)	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Додатковий капітал (1410)	0	0	0	0	0	0	0
1.5. Резервний капітал (1415)	0	0	0	0	0	0	0
1.6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (1420)	1279454	1482673	99,584	99,641	203219	15,88	0,06

Продовження таблиці 2.26

1	2	3	4	5	6	7	8
1.7. Неоплачений капітал, вилучений капітал (1425+1430)	0	0	0	0	0	0	0
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	14044	1637	0,73	0,08	-12407	-88,34	-0,65
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	634193	669337	32,81	31,00	35144	5,54	-1,81
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	394828	527300	62,26	78,78	132472	33,55	16,52
3.2. Поточна кредиторська заборгованість	135997	71513	21,44	10,68	-64484	-47,42	-10,76
3.3. Поточні забезпечення (1660)	12799	11471	2,02	1,71	-1328	-10,38	-0,30
3.4. Доходи майбутніх періодів (1665)	0	0	0	0	0	0	0
3.5. Інші поточні зобов'язання (1690)	90569	59053	14,28	8,82	-31516	-34,80	-5,46
4. Зобов'язання, пов'язані з пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0	0	0	0	0	0
Баланс (1900)	1933032	2158988	100,00	100,00	225956	11,69	0
2023 рік							
1. Власний капітал (1495)	1488014	1809831	68,92	89,41	321817	21,63	20,49
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал (1400)	5341	5341	0,359	0,295	0	0	-0,06
1.2. Внески до незареєстрованого статутного капіталу (1401)	0	0	0	0	0	0	0
1.3. Капітал в дооцінках (1405)	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Додатковий капітал (1410)	0	0	0	0	0	0	0
1.5. Резервний капітал (1415)	0	0	0	0	0	0	0
1.6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (1420)	1482673	1804490	99,641	99,705	321817	21,71	0,06
1.7. Неоплачений капітал, вилучений капітал (1425+1430)	0	0	0	0	0	0	0

Продовження таблиці 2.26

1	2	3	4	5	6	7	8
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	1637	2607	0,08	0,13	970	59,25	0,05
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	669337	211737	31,00	10,46	-457600	-68,37	-20,54
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	527300	58500	78,78	27,63	-468800	-88,91	-51,15
3.2. Поточна кредиторська заборгованість (1610+1615+1620+1625+1630+1635+...+1650)	71513	88585	10,68	41,84	17072	23,87	31,15
3.3. Поточні забезпечення (1660)	11471	15625	1,71	7,38	4154	36,21	5,67
3.4. Доходи майбутніх періодів (1665)	0	0	0	0	0	0	0
3.5. Інші поточні зобов'язання (1690)	59053	49027	8,82	23,15	-10026	-16,98	14,33
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0	0	0	0	0	0
Баланс (1900)	2158988	2024175	100,00	100,00	-134813	-6,24	0,00

Основним джерелом формування майна підприємства є власний капітал. Його частка становить на початок, кінець 2022 року та кінець 2023 року відповідно 66,47, 68,92 та 89,41 %.

У 2022 році величина власного капіталу збільшилася на 203,2 млн грн, а у 2023 році – на 321,8 млн грн. При цьому головні зміни відбулися з нерозподіленим прибутком, який і у 2022, і у 2023 роках збільшився на відповідну величину зміни власного капіталу.

Також слід відмітити те, що у 2023 році підприємство погасило короткострокові кредити на суму 468,8 млн грн.

Оцінка фінансової стійкості проводиться за допомогою таких показників:

Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності) – характеризує питому вагу власних коштів в загальній сумі коштів. Чим вище значення коефіцієнта, тим фінансово стійкіше, стабільніше та більш незалежне від зовнішніх кредиторів підприємство. Критичне значення коефіцієнта автономії – 0,5.

Коефіцієнт фінансового ризику – показує співвідношення залучених коштів та власного капіталу. Зростання показника у динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів та кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості. Оптимальне значення даного коефіцієнта $\leq 0,5$. Критичне значення – 1.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу – показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обороті, а яка капіталізована. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власного оборотного капіталу до власних джерел фінансування. Власні оборотні кошти – це та частина власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття поточних активів. Нормальною вважається ситуація, коли коефіцієнт маневреності в динаміці незначно збільшується.

Для аналізу коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства складемо таблицю 2.27.

Таблиця 2.27

Значення коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства

Показники	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення
2022 рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,665	0,689	0,024
Коефіцієнт фінансового ризику	0,504	0,451	-0,053
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,175	0,348	0,173
2023 рік			
Коефіцієнт фінансової автономії	0,689	0,894	0,205
Коефіцієнт фінансового ризику	0,451	0,118	-0,332
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,348	0,586	0,238

Коефіцієнт фінансової автономії вище норми, що свідчить про те, що підприємство в більшості використовує власні кошти у господарській

діяльності. Зростання коефіцієнту автономії на кінець 2023 року свідчить про зміни у структурі капіталу у бік зростання власного капіталу. Підприємство залишається фінансово незалежним від залученого капіталу.

Значення і зміна коефіцієнту фінансового ризику свідчить про те, що підприємство не залежить від зовнішніх інвесторів. Коефіцієнт фінансового ризику знаходиться на початок 2022 року на оптимальному рівні, що свідчило показує співвідношення залученого та власного капіталу у нормативних межах. А на кінець 2023 року відбулися його зниження до рівня 0,118, що свідчить про те, що на кожну власну гривню припадало близько 12 копійок залучених коштів.

Значення коефіцієнта маневреності власного капіталу свідчить про те, що значна частина власного капіталу знаходиться в обороті.

Коефіцієнт маневреності коштів підприємства щороку зростає, що свідчить про наявність на підприємстві достатньо маневрового робочого капіталу.

У підприємства досить стабільне фінансове становище.

Аналіз фінансових коефіцієнтів ліквідності проведемо за допомогою табл. 2.28-2.29.

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства її активами, строк перетворення яких у гроші відповідає строку погашення зобов'язань.

В залежності від ступеня ліквідності активи підприємства розділяють на такі групи:

- A1. Найбільш ліквідні активи;
- A2. Активи, які швидко реалізуються;
- A3. Активи, які повільно реалізуються;
- A4. Активи, які важко реалізуються

Пасиви балансу групуються згідно з передбачуваними строками їх

оплати:

П1. Найбільш термінові зобов'язання;

П2. Короткострокові пасиви;

П3. Довгострокові пасиви;

П4. Постійні (стійкі) пасиви

Для визначення ліквідності балансу складемо аналітичну таблицю 2.28.

Таблиця 2.28

Аналіз ліквідності балансу

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний результат	
						На початок року	На кінець року
2022 рік							
A1	56543	557092	П1	135997	71513	-79454	485579
A2	726611	444976	П2	498196	597824	228415	-152848
A3	89932	186334	П3	1118	1637	88814	184697
A4	1059946	970586	П4	41600	1488014	1018346	-517428
Баланс	1933032	2158988	Баланс	1933032	2158988	0	0
2023 рік							
A1	557092	420281	П1	71513	88585	485579	331696
A2	444976	457205	П2	597824	123152	-152848	334053
A3	186334	207987	П3	1637	2607	184697	205380
A4	970586	938360	П4	1488014	1809831	-517428	-871471
Баланс	2158988	2024175	Баланс	2158988	2024175	0	0

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо дотримуються такі нерівності:

$$A1 \geq P1 \quad A2 \geq P2 \quad A3 \geq P3 \quad A4 \leq P4$$

Баланс не є абсолютно ліквідним, оскільки зі всіх нерівностей ($A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$) дотримується друге, третє і четверте.

На кінець 2022 році: $A1 > P1$; $A2 < P2$; $A3 > P3$; $A4 < P4$

На кінець 2023 році: $A1 > P1$; $A2 > P2$; $A3 > P3$; $A4 < P4$

Якщо одна або кілька нерівностей мають протилежний знак від

зафіксованого в оптимальному варіанті, це означає, що ліквідність балансу в більшому або меншому ступені відрізняється від абсолютної ліквідності.

Оскільки у 2022 році спостерігається лише одна невідповідність, можна вважати, що баланс у 2022 році є близьким до ліквідного, а баланс 2023 року є абсолютно ліквідним.

Більш детальний аналіз проведемо за допомогою фінансових коефіцієнтів.

Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності – показує, в якому ступені наявні оборотні активи достатні для задоволення поточних зобов'язань. Значення коефіцієнту повинно знаходитись в межах від 1 до 2.

Коефіцієнт проміжної (термінової) ліквідності – при його розрахунку не враховують активи, які повільно реалізуються. Значення коефіцієнту повинно знаходитись в межах від 0,7 до 0,8.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності – при його розрахунку враховується лише перша група активів. Значення коефіцієнту повинно знаходитись в межах від 0,2 до 0,35.

Фінансові коефіцієнти ліквідності представимо у вигляді таблиці 2.29.

Таблиця 2.29

Значення коефіцієнтів ліквідності

Показники	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення
2022 рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,38	1,78	0,40
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,23	1,50	0,26
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,83	0,74
2023 рік			
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,78	1,62	-0,15
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,50	4,14	2,65
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,83	1,98	1,15

Значення коефіцієнта загальної ліквідності знаходиться за межами норми (від 1 до 2), тобто підприємству має достатньо засобів для погашення

короткострокових зобов'язань і немає загрози банкрутства.

Значення коефіцієнта проміжної ліквідності перевищує норму (від 0,7 до 0,8), ще й у 2023 році значно зростає.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності на початок 2022 року було нижче за норму (від 0,2 до 0,35), але вже на кінець 2022 та 2023 років ситуація значно покращилася. Коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився на 0,74 та 1,15 п. відповідно.

Враховуючи значення показників ліквідності та платоспроможності слід зазначити загальне покращення фінансового стану підприємства на кінець 2023 року.

Висновки до розділу II

За результатами дослідження зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку молокопереробної галузі, нами було розкрито на підставі статистичних даних, як формується ринок молока та молокопродуктів на світовому ринку та внутрішньому ринку України. Дослідили, які проблеми існують в галузі в загальному та конкретно в Україні. Особливо складним є зараз період, коли Україна потерпає від війни. Більше 30 молокопереробних підприємств вже зруйновано повністю або частково, але вести господарську діяльність на них неможливо. Частина підприємств залишилася на окупованих територіях. Незважаючи на ці виклики сучасності, Україна намагається насичувати не тільки внутрішній ринок, забезпечувати молочною продукцією своїх громадян, але й відправляти певну продукцію на експорт.

Досліджуване нами підприємство АТ «Житомирський маслозавод» працює досить ефективно, вміє раціонально використовувати виробничі ресурси, при цьому підприємство має резерви підвищення ефективності господарської діяльності, реалізація яких дозволить отримати додатковий прибуток. Ще й спостерігається підвищення ефективності діяльності в 2023 році.

РОЗДІЛ III

РОЗРОБКА ЗАХОДУ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

3.1. Техніко-економічне обґрунтування доцільності впровадження нової продукції «Йогурт грецький (ведро)» 600гр

Будь-який йогурт, як звичайний, так і грецький, виготовляється шляхом ферментації молока з використанням живих культур бактерій. Єдина різниця в тому, що грецький йогурт проціджують для видалення сироватки, отже, у нього більш густа консистенція. Сироватка багата лактозою, натуральним цукром, який міститься у молоці. Видалення рідини робить грецький йогурт густішим і надає вершкового смаку.

Обидва кисломолочних продукти є суперфудами в галузі харчування: містять у своєму складі кальцій і білок; мають пробіотичні властивості; їх бактерії сприяють нормалізації травлення; несолодкі страви на їх основі можуть застосовуватися у дієтичному харчуванні. Але грецький йогурт має кілька переваг за поживністю перед звичайним йогуртом. Оскільки це продукт із вищою концентрацією сухих речовин, він містить більше кальцію, білка та інших корисних речовин у порівнянні з нефільтрованим йогуртом. У ньому також менше цукру і вуглеводів, оскільки частина лактози, яка міститься у всіх молочних продуктах, видаляється разом із сироваткою, а інша її частина перетворюється у молочну кислоту. У стандартному йогурті до 3% білка, а у грецькому може досягати 10-15% білка на одиницю маси [40].

У процентному співвідношенні поживні речовини у грецькому йогурті розподілені таким чином: 35% білка, не більше 45% жиру і тільки 20% вуглеводів. Цей кисломолочний продукт багатий натрієм, магнієм, калієм, рибофлавіном, йодом, пантотеновою кислотою, в ньому 3% від денної норми вітаміну А (ретинолу) і 10% кальцію. Корисні насичені жири і тваринний холестерин, які у невеликій кількості присутні в йогурті, необхідні у малих дозах для підтримки здоров'я серцево-судинної системи. У раціоні середньостатистичної людини часто перевищена норма споживання солі, а

тривале накопичення солей натрію провокує порушення лімфовідтоку і негативно позначається на здоров'ї серцево-судинної системи. У такому випадку організм може затримувати зайву рідину, що може привести до набряків і виснаження запасів кальцію. Тому дуже важливо дотримуватися балансу між рівнем калію та натрію – і грецький йогурт може допомогти вам зберегти правильні пропорції мікроелементів і поступово зменшити вживання солі. Також йогурт як продукт ферментації містить менше лактози, ніж незбиране молоко, і може вживатися людьми з частковою непереносимістю лактози.

Грецький йогурт багатий амінокислотами, з яких складаються білки, а білки є будівельними блоками для регенерації м'язової тканини. За технологією, рідка частина із заквашеного продукту фільтрується, а весь білок залишається у сухій частині. Ось чому грецький йогурт краще насичує, сприяє набору м'язової маси і відновленню тканин. Якщо ви займаєтеся спортом, то склянка цього продукту після тренування наповнить організм 20 грамами легкозасвоюваного білка. Вживання такої кількості протеїнів безпосередньо після тренування максимально збільшує швидкість відновлення м'язової тканини. А люди, що вживають достатню кількість білка у щоденному раціоні, у цілому їдять менше після високобілкової їжі і мають більш стійкі показники втрати ваги. Грецький йогурт сприяє схудненню і може застосовуватися у раціоні людей, які дотримуються низькокалорійної дієти. Порція йогурту в якості одного з перекусів наповнить організм корисними мікроелементами, в тому числі й кальцієм, який сприяє прискоренню метаболізму. Також кальцій – незамінний мікроелемент для формування кісток, особливо важливий для дітей, жінок і людей похилого віку. Систематичне вживання несолодкого грецького йогурту з пробіотичними бактеріями сприяє зниженню ризику остеопорозу у людей старшого віку і підвищує щільність кісток. Також продукт містить вітамін Д, який сприяє засвоєнню кальцію.

Йогурт – прекрасна база для приготування різноманітних соусів.

Несолодкий грецький йогурт може з легкістю замінити майонез у повсякденному раціоні, зробивши страву менш калорійною і більш корисною. Також може використовуватися як повноцінний живильний перекус – просто додайте улюблені свіжі фрукти, цукати або горіхи, щоб отримати максимум користі [40].

Вирішено виробляти нову продукцію в обсязі 150 т, проведене комплексне дослідження ринку дозволило виявити попит на продукт «Йогурт грецький (ведро)». Були зібрані дані про споживчі тенденції, популярність подібних продуктів, конкурентні переваги та можливості для підприємства. Результати дослідження підтвердили потенціал нової продукції на ринку та показали його конкурентоспроможність.

Після оцінки виробничих можливостей підприємства було встановлено, що воно має достатні ресурси та інфраструктуру для виробництва цього продукту. Виробничі лінії були відповідно налаштовані для виробництва нового продукту.

Був проведений детальний фінансовий аналіз, включаючи розрахунок витрат на виробництво, прогнозування обсягу продажів та дохідності проекту. Було встановлено, що випуск продукції «Йогурт грецький (ведро)» в обсязі 150 тонн є фінансово ефективним і приносить прибуток підприємству.

3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження нової продукції «Йогурт грецький»

3.2.1. Визначення собівартості

Визначимо повну собівартість 1 тони йогурту за статтями калькуляції.

Стаття 1. «Сировина й основні матеріали за винятком зворотних відходів»

Нормативна рецептура йогурта представлена у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

**Розрахунок вартості сировини й основних матеріалів на виробництво
1т «Йогурту грецького (ведро)»**

Найменування сировини	Витрати на 1т, л,од	Ціна 1од. сировини, грн	Вартість на 1 тонну, грн
Молоко	2600	14,5	37700
Закваска	867	3,9	3380
1. Усього	x	x	41080
2. Транспортно-заготівельні витрати на сировину	5%	x	2054
Усього витрат на сировину	x	x	43134

Транспортно-заготівельні витрати на сировину приймаються в розмірі 5% від вартості сировини й основних матеріалів: $41\,080 \cdot 0,5 = 2054$ грн.

Витрати за статтею «Сировина й основні матеріали» з урахуванням транспортно-заготівельних витрат складуть всього:

$$41080 + 2054 = 43134 \text{ грн.}$$

Стаття 2. «Тара й упакування»

Таблиця 3.2.

Розрахунок вартості тари й упакування

Найменування матеріалів	Витрати на 1т, од.	Ціна од. сировини, грн	Вартість на 1 тонну, грн
Пластиковий стакан з кришкою 600 мл	1667	4,7	7834,9
Картонний ящик	140	9,1	1274
Усього	x	x	9108,9

Стаття 3. «Паливо й енергія на технологічні цілі»

Таблиця 3.3.

Розрахунок статті калькуляції «Паливо й енергія на технологічні цілі»

Вид матеріалу	Норма витрат на 1т	Ціна за одиницю, грн	Вартість, грн
Електроенергія, кВт	18,4	8,92	164,1
Вода та водовідведення, м ³	0,2	47,8	9,6
Газ, м ³	9	66,399	597,6
Усього	x	x	771,3

Стаття 4. Заробітна плата основних виробничих робітників

Розцінку за одиницю продукції визначатимемо з урахуванням зміни

мінімальних ставок заробітної плати на 2024 р.

Для розрахунку розцінки складемо додаткову таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

Вихідна інформація для розрахунку розцінки на 1 тону «Йогурту»

Показник	Значення
Годинна тарифна ставка 1 розряду	42,6 грн
Тарифний коефіцієнт для 2 розряду	1,04
Тарифний коефіцієнт для 4 розряду	1,21
Кількість робітників 2 розряду	2 людини
Кількість робітників 4 розряду	3 людини
Плановий робочий фонд	1987 годин
Додаткова зарплата, %	22,0
Доплати, %	15,0

З урахуванням даних таблиці 3.4. додатковий річний фонд оплати праці становить:

$$1987 \text{ год.} * (42,6 \text{ грн/ год.} * 1,04 * 2 \text{ ос.} + 42,6 * 1,21 \text{ грн/ год.} * 3 \text{ ос.}) * 1,22 * 1,15 = 678000 \text{ грн}$$

Розцінка на 1 тону «Йогурту» складає $678000 : 150 \text{ тонн} = 4520 \text{ грн}$

Стаття 5. Відрахування на соціальні заходи на заробітну плату працівників, які працюють на виробничій лінії (ЄСВ)

Єдиний соціальний внесок на 1 т продукції складе:

$$\text{ЄСВ} = 4520 \text{ грн} * 0,22 = 994,4 \text{ грн.}$$

Стаття 6. Витрати на збут

Витрати, пов'язані зі збутом нової продукції, реклами, розробки нового дизайну пакування, плануються в розмірі 20% від виробничої собівартості (таблиця 3.5.) й складуть на весь випуск:

$$V_{\text{збут}} = 8779,3 * 0,2 = 1755,9 \text{ тис. грн}$$

Тоді на 1 тону витрати на збут складуть: $1755,9 : 150 = 11705,7 \text{ грн}$

3.2.3. Калькулювання витрат на одиницю продукції та розрахунок повної собівартості за проектом

У таблиці 3.5 представлена калькуляція витрат на 1 тонну «Йогурту грецького (ведро)» і розрахунок витрат на виробництво всього додаткового обсягу продукції (повна собівартість додаткового обсягу виробництва).

За комбінованим вартісно-ринковим методом ціноутворення визначено, що з метою забезпечення конкурентоздатності нового виду продукції на ринку рентабельність продукції складає 25% від собівартості додаткового обсягу випуску продукції.

Таблиця 3.5.

**Калькуляція витрат на виробництво та реалізацію продукції та
розрахунок повної собівартості за проектом**

Найменування калькуляційних витрат	Витрати на 1 тонну, грн	Витрати на весь обсяг додаткової продукції, тис. грн
Вартість сировини й основних матеріалів з урахуванням транспортних витрат	43134,0	6470,1
Тара, упакування й допоміжні матеріали	9108,9	1366,3
Паливо й електроенергія на технологічні цілі	771,3	115,7
Матеріальні витрати всього	53014,2	7952,1
Основна й додаткова заробітна плата виробничих робітників	4520,0	678,0
Відрахування на соціальні заходи	994,4	149,2
Виробнича собівартість	58528,6	8779,3
Витрати на збут	1170,6	175,6
Повна собівартість	59699,2	8954,9
Відсотки за кредитом	0,0	0,0
Повна собівартість з відсотками за кредитом	59699,2	8954,9
Оптова ціна 1 ведра (600 гр) йогурту, грн	52,7	х
Прибуток (рентабельність – 25%)	10,54	2633,8
Обсяг виробленої продукції, тис. грн	х	13168,9

Оптова ціна 1 ведра «Йогурту грецького» 600 гр становить:

$$70234,3 \cdot 1,25 / 1000 \cdot 0,6 = 52,7 \text{ грн}$$

3.2.4. Розрахунок грошових потоків від проєкту (відтік та приплив)

Визначимо величину інвестицій у проєкт (відтік коштів), які будуть

спрямовані на поповнення оборотних коштів підприємства.

$$\Delta \text{Об.К} = 7952,1 / 5,0 = 1590,4 \text{ тис. грн.}$$

Для розрахунку формування операційного грошового потоку від інвестиційної діяльності складемо таблицю 3.6.

Таблиця 3.6.

Формування операційного грошового потоку від проекту, тис. грн

Склад грошового потоку	Період реалізації проекту, роки		
	0	1	2
Зміна поточних витрат, у т. ч.:			
Матеріальні витрати всього	7952,1	7952,1	7952,1
в тому числі			
Зміна витрат на сировину	6470,1	6470,1	6470,1
Зміна витрат на тару та допоміжні матеріали	1366,3	1366,3	1366,3
Зміна витрат на енергоресурси	115,7	115,7	115,7
Зміна витрат на оплату праці	678,0	678,0	678,0
Зміна єдиного соціального внеску	149,2	149,2	149,2
Зміна інших витрат усього	1755,9	1755,9	1755,9
Усього Збільшення поточних витрат	10535,1	10535,1	10535,1
Обсяг виробленої продукції, т	150	150,0	150,0
Ціна одиниці продукції, тис. грн	52,7	52,7	52,7
Збільшення суми чистого доходу	13168,9	13168,9	13168,9
Збільшення прибутку до оподаткування	2633,8	2633,8	2633,8
Збільшення податку на прибуток	474,1	474,1	474,1
Збільшення чистого прибутку	2159,7	2159,7	2159,7
Амортизаційні відрахування від проекту	0	0,0	0,0
Грошовий потік від проекту	2159,7	2159,7	2159,7

3.2.5. Оцінка економічної ефективності інвестиційного проекту з виробництва нового продукту АТ «Житомирський маслозавод»

Виробництво нового продукту на АТ «Житомирський маслозавод» супроводжується збільшенням собівартості продукції на 10535,1 тис. грн, вартості матеріальних витрат на 7952,1 тис. грн., тому потребує додаткового

інвестування в оборотні кошти на суму 1590,4 тис. грн.

За результатами розрахунків річний приріст чистого прибутку за рахунок виробництва та реалізації додаткового обсягу продукції складає 2159,7 тис. грн. У зв'язку з тим, що амортизація на додатковий обсяг продукції не нараховується, грошовий потік дорівнює чистому прибутку.

Таблиця 3.7.

**Розрахунок показників економічної ефективності проєкту з
виробництва нового продукту**

Показники	Період реалізації проєкту, років			усього
	0	1	2	
ІС, сума інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	1590,4			1590,4
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	1590,4			1590,4
Грошовий потік від проєкту, тис. грн		2159,7	2159,7	4319,4
Середньозважена вартість капіталу(СВК), %	32			
Коефіцієнт дисконтування	1,0	0,758	0,574	
Дисконтований грошовий потік у році, тис. грн	2159,7	1637,1	1239,7	2876,7
Дисконтований грошовий потік нарастаючим підсумком, тис. грн	2159,7	1637,1	2876,7	2876,7
Приріст дисконтованого чистого прибутку від проєкту, тис. грн	-	1637,1	1239,7	2876,7
Чистий дохід (ЧД), тис. грн				13168,9
Чистий приведений дохід (NPV), тис. грн				1286,3
Внутрішня норма доходності (IRR), %	Вбудована функція EXCEL			64,80
Індекс доходності (ІД)				1,81
Період окупності (ПО), роки				0,74
Період окупності з врахуванням дисконтування (ПОдис.), років				0,97
Рентабельність інвестицій (Ri) за весь період реалізації проєкту, %				180,88

Ефективність запропонованого заходу з впровадження нового продукту характеризують наступні результати оцінки:

1. Чистий приведений дохід від проєкту (NPV) становить 1286,3 тис.грн;

2. Внутрішня норма прибутковості (IRR) становить 64,8%, що перевищує середньозважену вартість капіталу (32%);

3. Індекс доходності дорівнює 1,81;

Інвестиційні кошти для виробництва додаткового обсягу нового продукту окупляться: без врахування дисконтування – за 0,74 року, з урахуванням дисконтування - за 0,97 роки

4. Річна рентабельність інвестицій становить 63,74%;

5. Інвестиції в проєкт складають 1590,4 тис. грн.

Отже проєкт інвестиційно привабливий та економічно ефективний.

Результати оцінки свідчить про економічну ефективність інвестиційного проєкту виробництва додаткового обсягу нового продукту.

3.3. Розрахунок впливу заходу на показники діяльності підприємства

Вплив заходів на основні техніко-економічні показники АТ "Житомирський маслозавод" представлено в таблиці 3.8.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності АТ "Житомирський маслозавод" до та після впровадження заходу представлені в таблиці 3.9.

Таблиця 3.8.

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники АТ «Житомирський маслозавод»

Найменування заходів	Інвестиції, тис. грн			Зміни показників діяльності підприємства (±)											Строк окупності інвестицій, років
	Усього	У тому числі в		Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	Собівартість, тис. грн						Чисельність, осіб	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн		
		основні засоби (нематеріальні активи)	оборотні кошти		Усього	у тому числі:									
						Матеріальні витрати	Витрати на оплату праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизація основних засобів	Інші витрати					
Виробництво нового продукту «Йогурт грецький (відро)»	1590,4	0	1590,4	13168,9	10535,5	7952,1	678,0	149,2	0	1155,9	2	2633,8	2159,7	0,74	

Таблиця 3.8.

Основні техніко-економічні показники виробничо- господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» до й після впровадження заходу

Показник	2023 рік	проект	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	43200	43200	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	34650	34800	150	0,43
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,802	0,806	0,004	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	2768520	2781688,9	13168,9	0,48
- у порівняних цінах, тис. грн	2682640	2695808,9	13168,9	0,49
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн	2855378	2868546,9	13168,9	0,46
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1930809	1930809	0	0
7. Фондовіддача, грн/грн	1,389	1,396	0,007	0,52
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1137108,5	1138698,9	1590,4	0,14
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	2,5	2,52	0,02	0,77
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	659	664	5	0,76
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	4070,8	4059,95	-10,85	-0,27
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	2058398	2068933,1	10535,1	0,51
- матеріальні витрати	1312301	1320253,1	7952,1	0,61
- витрати на оплату праці	238646	239324,0	678,0	0,28
- відрахування на соціальні заходи	40767	40916,2	149,2	0,37
- амортизація	138756	138756	0	0,00
- інші операційні витрати	327928	329683,9	1755,9	0,54
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,744	0,743	-0,001	-0,17
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,474	0,475	0,001	0,13
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	2038518	2049053,1	10535,1	0,52
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	466619	469252,8	2633,8	0,56
17. Чистий прибуток, тис. грн	322114	324273,7	2159,7	0,67
18. Рентабельність продажів, %	11,28	11,30	0,02	x
19. Рентабельність продукції, %	22,67	22,90	0,23	x

В разі впровадження проекту кількість фактично виробленої продукції зросте на 150 тонн або на 0,43%. Коефіцієнт використання виробничої потужності збільшиться на 0,004 пункти. Обсяг виробленої продукції у діючих та порівняних оптових цінах, чистий дохід від реалізації продукції у проєктному році збільшиться на 13168,9 тис. грн.

У відносному вимірі приріст всіх показників склав не більше одного відсотка.

Фондовіддача в проєктному році збільшилася на 0,007 грн/грн., коефіцієнт оборотності оборотних коштів також збільшився – на 0,02 оборотів порівняно із звітнім роком.

Кількість штатних працівників збільшилась на 5 осіб, тому як виробництво нового виду продукції потребує додаткової робочої сили.

Операційні витрати збільшились на 10535,1 тис.грн, у тому числі матеріальні витрати – на 7952,1 тис.грн., витрати на оплату праці – на 678,0 тис.грн., відрахування на соціальні заходи – на 149,2 тис.грн. та інші операційні витрати - на 1755,9 тис.грн, амортизація – не змінилася.

Витрати на 1 гривню виробленої продукції у проєктному році зменшились на 0,1 копійки та склали 74,3 коп.

Фінансовий результат від операційної діяльності збільшився на 2633,8 тис. грн., чистий прибуток збільшився на 2159,7 тис. грн.

Показники рентабельностей також збільшилися. Тому можна вважати впровадження проекту необхідним та доцільним.

Коли продукція знайде своїх покупців, можна буде збільшувати обсяги виробництва в залежності від попиту. Перший рік просування нового товару є досить складним етапом.

Висновки до розділу 3

Для підвищення ефективності виробництва на АТ «Житомирський маслозавод» нами запропоновано впровадження нового виду продукції – «Йогурта грецького» (ведро) масою 600 гр.

Грецький йогурт багатий амінокислотами, з яких складаються білки, а білки є будівельними блоками для регенерації м'язової тканини. Він краще насичує, сприяє набору м'язової маси і відновленню тканин. Також він сприяє схудненню і може застосовуватися у раціоні людей, які дотримуються низькокалорійної дієти. Порція йогурту в якості одного з перекусів наповнить організм корисними мікроелементами, в тому числі й кальцієм, який сприяє прискоренню метаболізму. Також кальцій – незамінний мікроелемент для формування кісток, особливо важливий для дітей, жінок і людей похилого віку. Систематичне вживання несолодкого грецького йогурту з пробіотичними бактеріями сприяє зниженню ризику остеопорозу у людей старшого віку і підвищує щільність кісток. Також продукт містить вітамін Д, який сприяє засвоєнню кальцію.

Розрахунок ефективності запропоновано заходу показали наступні результати:

При вкладенні у проєкт загальної суми інвестицій у розмірі 1590,4 тис. грн. дозволить додатково отримати чистий дохід у сумі 13168,9 тис. грн., чистий прибуток – у сумі 2159,7 тис. грн.. Інвестиції потрібні лише в додатковий обсяг оборотних активів (на придбання матеріальних ресурсів – основної сировини, матеріалів, тари та ін.).

Термін окупності інвестицій склав 0,74 роки, що є економічно ефективним, а захід доцільно впроваджувати у господарську діяльність підприємства.

ВИСНОВКИ

В теоретичній частині роботи розглянуто сутність прибутку, як основної мети діяльності будь якого суб'єкту господарювання, основним мотивом здійснення будь-якого виду бізнесу, та рівня прибутковості, рентабельності,, яка дозволить розвиватись в умовах самофінансування. Прибуток - це частина чистого доходу підприємства, при якій доходи перевищують витрати, які зв'язані зі створенням цього доходу. Через прибуток реалізуються інтереси підприємства, робітників і держави.

Об'єктом економічних інтересів держави є частина прибутку, яка сплачується у вигляді податків та обов'язкових платежів. Економічний інтерес підприємства знаходить своє узагальнення в обсязі прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства і використовується для вирішення виробничих і соціальних завдань його розвитку. Економічний інтерес робітників підприємства пов'язаний, передусім, з розміром прибутку, який спрямовується на матеріальне заохочення, соціальні виплати та соціальний розвиток.

Прибуток підприємства є критерієм абсолютної ефективності операційної діяльності підприємства. Індивідуальний рівень прибутку підприємства характеризує ступінь вміння менеджерів ефективно здійснювати господарську діяльність. Середньогалузевий рівень прибутку та рентабельності підприємств є основним регулятором "переливу капіталу" в галузі з більш ефективним його використанням.

Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, які забезпечують його розвиток, рентабельність визначає ступень ефективності використання цих ресурсів.

Особлива увага при розробці стратегії управління прибутком необхідно дотримуватись окремого алгоритму послідовності вирішення питань і розробки заходів для зростання прибутку і рентабельності використання ресурсів. Чим вищий рівень прибутку, тим менша потреба в залученні коштів із зовнішніх джерел, і тим вищий рівень самофінансування розвитку

підприємства.

Таким чином, прибуток і рентабельність, це дві сторони одного процесу, які характеризують абсолютне значення отриманого прибутку і ступень його прибутковості, тобто якій розмір прибутку припадає на одиницю ресурсу.

В другому розділі розглянуто зовнішні та внутрішні фактори впливу на розвиток та функціонування підприємств молокопереробної галузі. За результатами дослідження нами було розкрито на підставі статистичних даних, як формується ринок молока та молочних продуктів на світовому ринку та внутрішньому ринку України. За майже два роки російсько-української війни молочна галузь втратила 39 підприємств у Харківській, Луганській, Донецькій, Херсонській, Миколаївській, Сумській та Запорізькій областях. В тому числі зруйновані два великих підприємства – «Баштанський сирзавод» на Миколаївщині та «Куп'янський МКК» на Харківщині. Деякі підприємства змушені були зупинити роботу через проблеми, пов'язані з війною.

За обсягами виробництва молока Україна посідає 32-е місце у світовому рейтингу.

Серед факторів, які вплинули на скорочення Україною обсягів експорту молочних продуктів за результатами 2023 року були нестача молока-сировини на внутрішньому ринку, активізація споживчого попиту, поступове вирівнювання цін на молоко-сировину українського та європейського виробництва, а також логістичні проблеми. Однак, попри існуючі виклики, українські експортери шукають виходи на альтернативні ринки збуту.

Одним із гравців на ринку молока та молочних продуктів України, з яким мають рахуватися, є АТ «Житомирський маслозавод» (торгова марка «Рудь»). Підприємство виробляє не тільки продукцію з молока, але й розпочало виробляти заморожені овочі та фрукти, вітамінні чаї, заморожений хліб тощо. Компанія «Рудь» (АТ «Житомирський маслозавод») є найбільшим експортером українського морозива. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємства, проведений за два роки, показав в цілому успішну діяльність підприємства в ці непрості часи для нашої країни.

За результатами проведеного аналізу діяльності підприємства у 2023 році збільшило свій власний виробничий потенціал, а саме – збільшилася вартість основних засобів, збільшився обсяг оборотних коштів. Також позитивно зросли показники, які якісно характеризують ефективність діяльності підприємства: фондвіддача, продуктивність праці, скоротилась тривалість одного обороту оборотних коштів. Витрати на 1 грн виробленої продукції зменшилися.

Чистий дохід, обсяг виробництва як в натуральному вимірі, так і у вартісному вираженні – збільшилися майже на третину. Прибуток і чистий прибуток збільшилися в 2023 році порівняно із 2022 роком майже наполовину.

Рентабельності теж збільшилися.

Не дивлячись на підвищення ефективності виробництва в 2023 році, все ж таки існують резерви для подальшого його підвищення.

Для використання резервів було запропоновано впровадити у виробництво новий вид продукції – «Йогурт грецький (ведро)» вагою 600 гр. Розрахунки економічної ефективності заходу довели його необхідність впровадження та доцільність.

Термін окупності – менше 1 року. Після впровадження всі показники поліпшилися.

Завдання випускної роботи можна вважати виконаними в повному обсязі, мету роботи можна вважати досягнутою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії.
URL: http://megalib.com.ua/content/8728_27_Chikazka_shkola_ekonomichnoi_dymki_Frenk_Nait.html#google_vignette (дата звернення 25.03.2024 р.)
2. Теорії ринку з недосконалою конкуренцією. URL: <https://buklib.net/books/29431/> (дата звернення 28.03.2024 р.)
3. Фінанси підприємств : підручник / А.М. Поддєрьогін та ін. ; кер. кол. авт. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2008. 552 с.
4. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): навч.посібник. К.:КНЕУ, 2007. 242 с.
5. Бланк І.О. Управління прибутком. К.: Ніка-Центр, Ельга, 2002. 752 с.
6. Кривицька О. Р. Сутність прибутку як економічної категорії: еволюційний підхід і сучасне бачення. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2015. № 7 (2). С. 82–86.
7. Біла О.Г. Фінанси підприємств : навч. посібник. Львів : Магнолія, 2019. 383 с.
8. Власенко Т. Ю., Стародубцева О. С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. Молодий вчений. 2018, № 64.12. С. 256–259.
9. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. URL:[https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-06) (дата звернення 02.04.2024 р.)
10. Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. Прибутковість підприємства: поняття, фактори, резерви. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. № 24 (2). С. 99–104.
11. Дробишева О. О., Бучакчійська Ю. М. Управління прибутком підприємства в умовах кризи. Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки. 2019. Вип. 1. С. 21–26.

12. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк, В. С. Фактори зростання прибутку підприємства. Молодий вчений. 2016. №7 (34). С. 46–49.
13. Загородній А. Г. Фінансовий словник. 4-те вид., випр. та доп. / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Л.: Вид-во Львів. банк. ін.-ту НБУ. 566 с.
14. Каминський П. Д. Прибуток та рентабельність як показники ефективності діяльності підприємства. Вісник Донецького університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. 2016. № 1.64. С. 160–167.
15. Маркіна І. А., Вороніна В. Л. Управління прибутком торговельних підприємств : монографія. Полтава : Вид-во ПП «Астроя». 2018. 167 с.
16. Мельничук Г. С., Нестерук А. А. Теоретичні засади розробки механізму управління формування прибутку підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 14. С. 458–462.
17. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним. Молодий вчений. 2017. № 2 (42). С. 299–303.
18. Осовська Г. В. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський. Київ : Кондор, 2017. 358 с.
19. Суханова А. В. Гацанюк В. В. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/430.pdf> (дата звернення: 07.02.2024).
20. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 20.02.2024)
21. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 20.02.2024)
22. Бердар М.М. Формування механізму управління прибутком підприємства. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/. (дата звернення 12.03.2024)
23. Управління фінансами підприємств : підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник, В.С. Андрієць. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с.

24. Панченко І.А. Класифікація прибутку для цілей бухгалтерського обліку, аналізу та контролю: критичний аналіз існуючих підходів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/3235;jsessionid=05919E32717F059BA034D5905385AC08> (дата звернення 18.04.2024)
25. Криклій О.А. Управління прибутком банку: [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 136 с.
26. Стащук О., Жигар Н. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/763> (дата звернення 20.04.2024)
27. Романова Т. В., Даровський Є. О. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976> (дата звернення: 18.03.2024)
28. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 12.03.2024)
29. Чигріна К.О. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/421> (дата звернення 20.03.2024)
30. Гайбура Ю.А. Методичні підходи щодо оцінки і прогнозування прибутковості підприємства. URL: https://journals.pdu.khmelnitskiy.ua/index.php/podilian_bulletin/article/view/152 (дата звернення 23.03.2024)
31. Рентабельність: сутність та показники. URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist> (дата звернення 25.03.2024)
32. Кобилецький В. Р. Рентабельність. Сутність та показники. Онлайн-журнал «Financial Analysis online». URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist> (дата перегляду: 10.04.2024)

33. Надої будуть скорочуватися, а собівартість рости. URL: <https://avm-ua.org/uk/post/svitovij-molocnij-rinok-u-2024-nadoi-budut-skorocuvatisa-a-sobivartist-rosti> (дата звернення 24.04.2024)

34. Яким був 2023 рік для виробників та переробників молока. URL: <https://latifundist.com/blog/read/3054-tsini-yak-v-yevropi-yakim-buv-2023-rik-dlya-virobnikiv-ta-pererobnikiv-moloka> (дата звернення 26.04.2024)

35. Україна скоротила експорт молочних продуктів. URL: <https://www.avm-ua.org/uk/post/ukraina-skorotila-eksport-molocnih-produktiv-na-4-v-2023-roci>(дата звернення 05.05.2024)

36. Молоко. Топ-виробників. URL: <https://uba.top/milk/> (дата звернення 05.05.2024)

37. В Україні стартував сезон морозива. URL: <https://agroportal.ua/multimedia/v-ukrajini-startuvav-sezon-moroziva> (дата звернення 08.05.2024)

38. Рудь: офіційний сайт. URL: <https://rud.ua/company/manufacture/>(дата звернення 09.05.2024)

39. Фінансова звітність АТ «Житомирський маслозавод». URL: <https://clarity-project.info/edr/00182863/finances>(дата звернення 04.05.2024)

40. Грецький йогурт: калорійність, склад, користь URL: <https://www.zakvaski.com/stati/grecheskij-jogurt-kalorijnost-sostav-polza.html>(дата звернення 12.05.2024)

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра економіки промисловості

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
на тему: «Фактори і резерви зростання прибутку та
рентабельності на АТ «Житомирський маслозавод»

Здобувачки _____ Ісаєвої А.О.

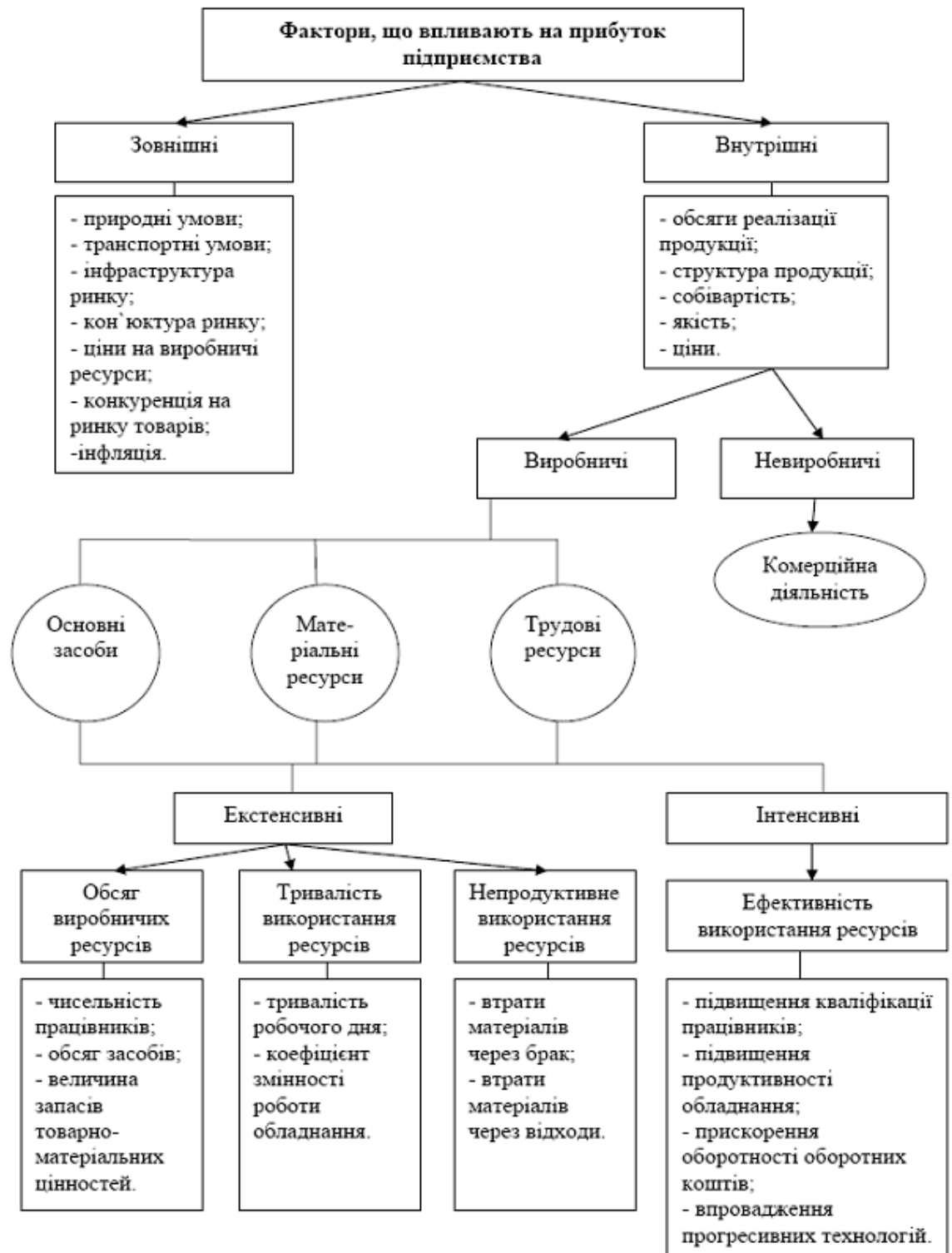
Керівник _____ ст.викл. Магденко С.О.

Одеса – 2024 рік

Аналіз наукових підходів до визначення поняття «прибуток»

Науковці	Підходи до трактування
Біла О. Г. [7]	Прибуток – позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і зрештою свідчить про рівень і якість до виробленої продукції
Власенко Т. Ю., Стародубцева О. С. [8]	Прибуток є найважливішою економічною категорією, а його отримання є однією із головних задач підприємства. Прибуток – найпростіша і одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Він є основною і головною рушійною силою економіки ринкового типу.
Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я., Джулай А. [9]	Прибуток – результат діяльності підприємства, що визначається шляхом порівняння сукупних доходів і витрат, є основою економічного та соціального розвитку фірми і держави.
Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. [10]	Прибуток є однією з найважливіших економічних категорій, основною та обов'язковою умовою розширеного відтворення та функціонування підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності на ринку.
Дробишева О. О. Бучакчійська Ю. М. [11]	Прибуток в умовах ринкової економіки є головною метою підприємницької діяльності, основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів, що забезпечують розвиток підприємства, важливим джерелом задоволення соціальних потреб трудового колективу, основним захисним механізмом від загрози банкрутства підприємства.
Спіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. [12]	Кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається, як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. [13]	Прибуток – це сума на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати; – це перевищення сукупних доходів на сукупними витратами.
Каминський П. Д. [14]	Прибуток підприємства в загальному розумінні являє собою частину вартості прибуткового продукту, створеного працею, і є складовою частиною доходу підприємства
Маркіна І. А., Вороніна В. Л. [15]	Прибуток – чистий дохід підприємця на вкладений капітал, виражений у грошовій формі, що характеризує винагороду за ризик підприємницької діяльності та визначається як різниця між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності та спрямований на досягнення конкретного рівня конкурентоспроможності й іміджу підприємства.
Мельничук Г. С., Нестерук А. А. [16]	Прибуток підприємства як вираження кінцевих фінансових результатів його господарської діяльності є об'єктом управління. Є обов'язковою умовою забезпечення самофінансування та зміцнення конкурентоспроможності підприємства на ринку.
Николишин С. Є. [17]	Прибуток підприємства виступає не лише як основа функціонування окремого підприємства, але і як база економічного розвитку держави в цілому. Прибуток є не лише стимулом господарської діяльності підприємств, а й основним

Науковці	Підходи до трактування
	джерелом розвитку їхньої діяльності
Осовська Г. В., Юшкевич О. О. [18]	Прибуток – перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства, підприємця. Прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукту господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні.
Суханова А. В., Гацанюк В. В. [19]	Прибуток є важливою і головною рушійною силою економіки, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців, певним гарантом прогресу соціально-економічної системи. Вважається, що прибуток є узагальнюючим показником діяльності підприємства

Фактори, що впливають на прибуток підприємства

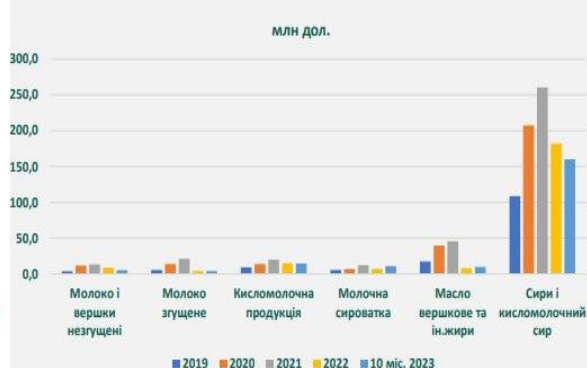
Основні показники молокопереробного сектору в Україні

Показник	роки			
	2020	2021	2022	2023
Кількість молокопереробних підприємств, од.	192	178	120	112
Виробництво молока, млн.т	9,8	8,7	7,64	7,36
Перероблено молока, млн.т	3,5	3,2	2,72	2,96
Продукція з незбираного молока, тис. т	1010	1046	771	820
Вершкове масло, тис. т	87,5	77,2	70,6	68,3
Сир, тис.т	11,8	111,2	89	88,4
Сухе молоко, тис.т	29,4	34,1	34	29,7
Згущене молоко, тис. т	74,5	75,8	60	62

Імпорт молочних продуктів за 2019-2023 роки

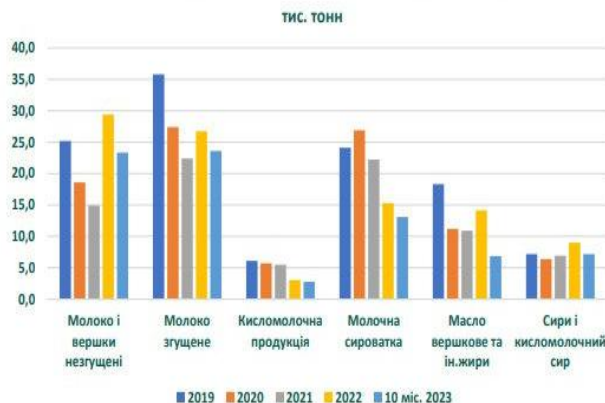

	2019	2020	2021	2022	10 міс. 2023
Молоко і вершки незгущені	3,6	13,0	14,4	9,4	4,7
Молоко згущене	2,6	6,1	7,8	1,2	1,1
Кисломолочна продукція	6,2	9,9	14,0	9,5	7,4
Молочна сироватка	3,2	5,1	9,6	4,9	6,1
Масло вершкове та ін.жири	3,4	10,0	9,1	1,1	1,5
Сири і кисломолочний сир	23,7	46,8	55,2	33,8	27,1
Усього	42,7	90,9	110,1	59,9	47,9

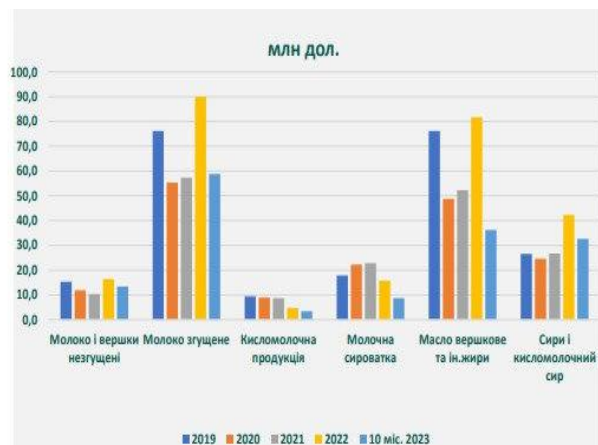

	2019	2020	2021	2022	10 міс. 2023
Молоко і вершки незгущені	3,7	11,8	13,4	8,6	5,2
Молоко згущене	5,7	13,8	21,2	4,0	4,2
Кисломолочна продукція	9,1	13,8	20,0	14,9	14,6
Молочна сироватка	5,5	6,9	12,3	6,9	11,0
Масло вершкове та ін.жири	17,3	39,6	45,5	7,9	9,7
Сири і кисломолочний сир	108,8	207,4	260,3	182,2	160,0
Усього	150,1	293,4	372,8	224,5	204,7

Експорт молочних продуктів за 2019-2023 роки

	2019	2020	2021	2022	10 міс. 2023
Молоко і вершки незгущені	25,2	18,6	14,9	29,4	23,4
Молоко згущене	35,8	27,4	22,4	26,7	23,6
Кисломолочна продукція	6,1	5,7	5,5	3,1	2,8
Молочна сироватка	24,1	26,9	22,2	15,3	13,1
Масло вершкове та ін.жири	18,3	11,2	10,9	14,1	6,9
Сири і кисломолочний сир	7,2	6,4	6,9	9,0	7,2
Усього	116,7	96,2	82,9	97,6	76,9

	2019	2020	2021	2022	10 міс. 2023
Молоко і вершки незгущені	15,3	11,9	10,4	16,4	13,4
Молоко згущене	76,1	55,3	57,4	90,0	58,8
Кисломолочна продукція	9,5	8,9	8,6	4,7	3,4
Молочна сироватка	17,9	22,2	22,8	15,8	8,7
Масло вершкове та ін.жири	76,2	48,8	52,3	81,7	36,2
Сири і кисломолочний сир	26,5	24,6	26,7	42,3	32,6
Усього	221,5	171,8	178,2	250,8	153,1

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» за 2022-2023 роки

Показник	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	43200	43200	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	28130	34650	6520	23,18
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,651	0,802	0,151	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	2177855	2768520	590665	27,12
- у порівняних цінах, тис. грн	2177855	2682640	504785	23,18
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн	2263651	2855378	591727	26,14
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1851303	1930809	79506	4,29
7. Фондовіддача, грн/грн	1,176	1,389	0,213	18,11
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1030744	1137108,5	106364,5	10,32
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	2,2	2,5	0,3	14,34
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	660	659	-1	-0,15
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	3299,8	4070,8	771,0	23,37
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	1685951	2058398	372447	22,09
- матеріальні витрати	982015	1312301	330286	33,63
- витрати на оплату праці	162685	238646	75961	46,69
- відрахування на соціальні заходи	30780	40767	9987	32,45
- амортизація	150507	138756	-11751	-7,81
- інші операційні витрати	359964	327928	-32036	-8,90
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,774	0,744	-0,031	-3,96
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,451	0,474	0,023	5,12
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	1957798	2038518	80720	4,12
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	311418	466619	155201	49,84
17. Чистий прибуток, тис. грн	203805	322114	118309	58,05
18. Рентабельність продажів, %	9,00	11,28	2,28	x
19. Рентабельність продукції, %	15,62	22,67	7,05	x

Фінансові результати підприємства

Найменування статей	Абсолютне значення		Відхилення	
	2022 рік	2023 рік	абсолютне	відносне
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	2263651	2855378	591727	26,14
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1562642	1919636	356994	22,85
3. Валовий прибуток, тис. грн	701009	935742	234733	33,49
4. Інші операційні доходи, тис. грн	67883	36782	-31101	-45,82
3. Адміністративні витрати, тис. грн	70504	93159	22655	32,13
4. Витрати на збут, тис. грн	324652	382717	58065	17,89
7. Інші операційні витрати, тис. грн	62318	30029	-32289	-51,81
8. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн				
Прибуток (збиток)	311418	466619	155201	49,84
9. Інші доходи, тис. грн	7329	9506	2177	29,70
10. Інші витрати, тис. грн	69253	79945	10692	15,44
11. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн				
Прибуток (збиток)	249494	396180	146686	58,79
12. Податок на прибуток від звичайної діяльності, тис. грн	45689	74066	28377	62,11
13. Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн	203805	322114	118309	58,05
14. Чистий прибуток, тис. грн	203805	322114	118309	58,05

Коефіцієнти рентабельності

Показники	2022 рік	2023 рік	абсолютне відхилення
1. Рентабельність капіталу, %	7,07	10,50	3,43
2. Рентабельність власного капіталу, %	7,35	9,77	2,42
3. Рентабельність продаж, %	9,00	11,28	2,28

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники АТ «Житомирський маслозавод»

Найменування заходів	Інвестиції, тис. грн			Зміни показників діяльності підприємства (±)										Строк окупності інвестицій, років
	Усього	У тому числі в		Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	Собівартість, тис. грн						Чисельність, осіб	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн	
		основні засоби (нематеріальні активи)	оборотні кошти		Усього	у тому числі:				Інші витрати				
						Матеріальні витрати	Витрати на оплату праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизація основних засобів					
Виробництво нового продукту «Йогурт грецький (відро)»	1590,4	0	1590,4	13168,9	10535,5	7952,1	678,0	149,2	0	1155,9	2	2633,8	2159,7	0,74

Основні техніко-економічні показники виробничо- господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» до й після впровадження заходу

Показник	2023 рік	проект	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	43200	43200	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	34650	34800	150	0,43
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,802	0,806	0,004	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	2768520	2781688,9	13168,9	0,48
- у порівняних цінах, тис. грн	2682640	2695808,9	13168,9	0,49
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (без ПДВ), тис. грн	2855378	2868546,9	13168,9	0,46
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1930809	1930809	0	0
7. Фондовіддача, грн/грн	1,389	1,396	0,007	0,52
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1137108,5	1138698,9	1590,4	0,14
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	2,5	2,52	0,02	0,77
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	659	664	5	0,76
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	4070,8	4059,95	-10,85	-0,27
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	2058398	2068933,1	10535,1	0,51
- матеріальні витрати	1312301	1320253,1	7952,1	0,61
- витрати на оплату праці	238646	239324,0	678,0	0,28
- відрахування на соціальні заходи	40767	40916,2	149,2	0,37
- амортизація	138756	138756	0	0,00
- інші операційні витрати	327928	329683,9	1755,9	0,54
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,744	0,743	-0,001	-0,17
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,474	0,475	0,001	0,13
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	2038518	2049053,1	10535,1	0,52
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	466619	469252,8	2633,8	0,56
17. Чистий прибуток, тис. грн	322114	324273,7	2159,7	0,67
18. Рентабельність продажів, %	11,28	11,30	0,02	x
19. Рентабельність продукції, %	22,67	22,90	0,23	x